

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
ALS CARRERS DE SANT PERE MÉS BAIX, 70-74,
METGES, 25-31, JAUME GIRALT, 42-46, BARCELONA
(BARCELONÈS)

Codi MHCB: 115/06

Data intervenció: setembre - desembre 2006

Esther Medina Guerrero

Mataró, del 2008

Arqueòloga Directora de la intervenció:

ESTHER MEDINA GUERRERO

Gestió de la intervenció:

ATICS SL

Mataró, del 2008

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA

2. INTRODUCCIÓ

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

5. METODOLOGIA

6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

7. CONCLUSIONS

8. BIBLIOGRAFIA

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

10. MATERIALS MOBLES

10.1. Inventari

10.2. Dibuix

10.3. Estudi

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació fotogràfica

11.2. Documentació planimètrica

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrers Sant Pere Més Baix, 70-74, Metges, 25-31, Jaume Giralt, 42-46
UBICACIÓ	Barri de Sant Pere, Districte de Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM	X: 431433 Y: 4582369 Z: 7 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i excavació
DATA D'INTERVENCIÓ	18 de setembre 2006 – 2 de març 2007
PROMOTOR	Foment de Ciutat Vella
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Esther Medina Guerrero Dibuix de camp: Laura Arias Tractament gràfic: José Ignacio Jiménez Arqueòlegs Auxiliars: Eloísa Ana Cabral, Joan Calvet, Sabina Calleja, Sergi Delgado, Jose Espejo, Sergi Linares, Felip Masó, Greta Mustieles, Carles Navarro, Raquel Obradors, Roger Pahisa, M ^a Carme Robert, Marta Santandreu, Jesús Santos, Cristina Sayos, Vanesa Triay

2. INTRODUCCIÓ

El present informe recull els resultats de l'excavació arqueològica efectuada a l'illa de cases dels carrers Metges, 25-31, Sant Pere Més Baix, 70-74 i Jaume Giralt, 42-46, durant els mesos de setembre del 2006 a març del 2007 a través de l'empresa ATICS, S.L. Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric, sota la direcció tècnica i científica de l'arqueòloga Esther Medina i Guerrero i amb la supervisió del Museu d'Història de Barcelona de l'Institut de Cultura de Barcelona.

Font: Foment Ciutat Vella

Els treballs d'intervenció arqueològica van estar motivats per la construcció d'un edifici d'equipaments per a infants i adolescents, en el context del Projecte d'Intervenció Integral als barris de Santa Caterina i Sant Pere, en el sector de Ciutat Vella de Barcelona. El promotor del Projecte d'Intervenció

Font: Foment Ciutat Vella

Arqueològica és Foment de Ciutat Vella S.L. Es tracta d'un projecte que des de l'any 1987 pretén afavorir l'esponjament del teixit urbà del districte de Ciutat Vella.

La zona afectada per l'actuació s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic, motiu pel qual va ser necessària una inspecció dels treballs realitzats. Simultàniament es va portar a terme l'excavació del subsòl amb l'objectiu de documentar les restes patrimonials afectades per l'obra. Aquesta tasca s'engegà el 18 de setembre de 2006 i va concloure el 2 de març del 2007.

Els motius d'aquesta intervenció, tal com s'expliquen en el Projecte d'Intervenció Arqueològica del Museu d'Història de la Ciutat, venen donats per la importància que pot tenir l'estudi del subsòl en aquest indret, ja que es troba relacionat amb un sector històric molt important de la ciutat de Barcelona.

La transcendència històrica dels barris de Sant Pere i Santa Caterina està basada, per una banda, en les nombroses restes arqueològiques que testimonien

una ocupació humana des d'època prehistòrica fins a l'actualitat; de l'altra en l'existència d'alguns elements del patrimoni històric que s'hi conserven, dels quals en destaquem el monestir de Sant Pere de les Puel·les i el convent de dominics de Santa Caterina.

A grans trets, la zona intervinguda es troba:

- dins una de les zones pertanyents als límits del suburbium de la ciutat romana de Barcino.
- en el lloc de creuer de vies medievals i en una zona situada entre diverses vies romanes de la ciutat.
- a l'interior de la muralla que delimitava un dels primers recintes murats en època medieval; en la zona on es van desenvolupar i créixer les vilanoves situades a l'exterior de la muralla romana.

Els referents arqueològics de la zona permeten constatar indicis pertanyents a diverses vil·les romanes (plaça de Sant Antoni Maura i avinguda de la Catedral). Malgrat aquestes troballes puntuals, amb una representativitat quantitativa major cal esmentar la necròpolis d'època tardorromana. Tot i no poder oferir una delimitació clara de l'àrea funerària és necessari remarcar la seva correspondència amb la xarxa viària d'accés a la ciutat romana.

Sobre els vestigis d'època medieval i moderna, les diverses intervencions arqueològiques han aportat dades rellevants per al coneixement de l'evolució urbanística dels barris de Sant Pere i Santa Caterina, des del segle XIII fins als nostres dies.

Els objectius de la present intervenció s'han traçat en funció de les possibilitats informatives que ofereix la zona. Malgrat això, la finalitat del present treball no ha consistit únicament en la recopilació de noves dades; s'intentarà superar la fenomenologia de les dades documentades. Per tal d'aconseguir un coneixement històric objectiu caldria contrastar les fonts escrites amb la finalitat de redimensionar l'univers material de les societats que generen els artefactes i les estructures documentades.

Hi ha una sèrie de limitacions que han afectat el procés d'investigació. L'excavació fou de caràcter parcial donat que la fondària final assolida venia determinada per la màxima afectació que comportaria la construcció del nou edifici.

La intervenció arqueològica es va realitzar de forma conjunta amb l'execució de la fase de serveis, situada al costat oriental de la zona excavada, en el que serà la futura façana de l'edifici al carrer Metges. La presència constant de maquinària i materials generats per aquesta obra va suposar nombroses dificultats en la realització de la nostra tasca.

En total, la superfície excavada fou d'uns 450 m², amb 25 metres de longitud i 18 metre d'amplada. Com s'ha esmentat, la cota final d'excavació assolida ha variat en diferents punts del solar. Les sabates de fonamentació (amb un total de 14) baixaven a una cota màxima de 2, 5 metres i les riestres a 1, 5 metres respecte al nivell de circulació del carrer. La resta de la superfície s'ha excavat fins a una fondària de 0, 80 metres. L'escassa potència de la fonamentació d'aquest edifici es deu a que s'ha projectat una sola planta.

Aquesta circumstància ha condicionat el volum de dades obtingut. La variabilitat de l'orografia de la zona (tanmateix, observada parcialment), amb nombroses irregularitats del relleu, ha impedit arribar al substrat geològic i exhaurir l'estratigrafia arqueològica. Això només s'ha aconseguit en alguns punts de la zona intervinguda, bé perquè a la fondària requerida apareixien els nivells estèrils o perquè puntualment s'ha rebaixat més en aquelles zones amb un destacat potencial informatiu.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La comarca del Barcelonès, comprèn el territori existent entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic s'aprecien dues grans unitats, la Serralada de Collserola i el Pla de Barcelona.

A la Serra de Collserola hi trobem una formació de *horst*¹ compostat per materials granítics i esquistosos, limitat al Nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Prelitoral), a Llevant amb el Turó de Roquetes (Besòs), al Sud el Turó de Valldaura i a l'Oest pel Llobregat.

El Pla es troba obert a mar i limitat per la Serralada Litoral i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des del Garraf i el turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs. La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-balear, va dibuixar el que a grans trets, havia de ser la costa catalana.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins del qual son testimonis una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample es produeix una ruptura amb la presència d'un salt d'uns 20 metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruc, de les Moles o de Jovellanos). Aquest salt fou aprofitat per la defensa de la ciutat situant-hi les muralles o a nivell econòmic, explotat amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

De l'esglaó cap a mar hi ha un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral. En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols que ja no existeixen a l'actualitat per la reculada del mar i com a conseqüència d'una intensa

¹ Bloc de l'escorça terrestre elevat entre fosses tectòniques i delimitat per falles.

urbanització. Malgrat això, molts d'ells han continuat vius en els topònims de la ciutat: Banyols a la marina de Provençals, la Llavineria al Portal Nou, la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell a la zona del Port.

El terme municipal de Barcelona arriba a una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

Topogràficament, la ciutat de Barcelona s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km d'amplària, limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord - Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost -Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

Les rieres i torrents han tingut una especial incidència en la configuració de la xarxa viària i en l'estructuració del territori de Barcelona. El caràcter torrencial d'aquests cursos fluvials ha afavorit el seu aprofitament com a vies de comunicació (Palet, 1994).

Pel que fa a l'àrea concreta de la present intervenció, els carrers de Sant Pere Més Baix, Metges i Jaume Giralt es troben situats al l'extrem meridional del barri de Sant Pere, limitat a la banda occidental per la Via Laietana, al nord pel carrer Trafalgar i a l'est pel Carrer Comerç.

La part de la Barcelona vella coneguda sota la denominació de Casc Antic atén la necessitat administrativa d'agrupar tota una sèrie de barris d'estructura medieval: Sant Pere, Santa Caterina i Sant Agustí, noms tots relacionats amb les grans institucions religioses que hi havia a la zona, de les quals només n'és testimoni actual l'església de Sant Pere de les Puel·les.

Els barris de Santa Caterina i de Sant Pere formen part del Sector Oriental del Casc Antic del Districte de Ciutat Vella de Barcelona. Limita al nord-oest i nord-

est amb l'Eixample, al sud-est amb el carrer de la Princesa i el barri de la Ribera, i finalment, al sud-oest amb la Via Laietana, que limita amb el barri Gòtic.

Les rieres i torrents que han incidit en la configuració de la xarxa viària permeten suggerir algunes de les possibles vies d'accés a l'actual barri de la Ribera: el torrent Pregon, situat a la zona de Sant Pere de les Puel·les, el torrent d'en Vidalet, actual Plaça Urquinaona, i el Merdançà o riera de Sant Joan, actual Via Laietana.

La conjunció de carrers estrets, tortuosos i entrelligats amb un traçat gairebé sense alterar ha mantingut una funció arrelada a la zona nord del barri des dels seus orígens: el treball tèxtil, transformat avui en l'activitat comercial. Des del segle XI, el nou teixit urbà s'anirà definint a l'entorn del monestir de Sant Pere de les Puel·les i al llarg del Rec Comtal, important curs d'aigua que afavoria l'activitat industrial tèxtil tradicional del barri.

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que resta emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins el tercer recinte fortificat de la ciutat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

En segon lloc tenim tot un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat, i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocat les muralles que impediien el creixement urbanístic de Barcelona.

Pel que fa a l'àrea de la present intervenció, el barri de Sant Pere es troba delimitat per la Ronda de Sant Pere pel seu costat NW, coincidint amb l'antic traçat de la muralla, per l'avinguda Lluís Companys pel cantó N, i per la Via Laietana pel costat S. Els límits de la part SE es troben força deformats per la desaparició de diverses esglésies i convents situats a la zona, fruit de la pròpia dinàmica urbana, però que els podem situar en la línia que conformen el Mercat de Santa Caterina, l'avinguda Francesc Cambó i el carrer del Portal Nou.

Aquesta àrea formava part de l'ager o territori de la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, ciutat romana fundada en època d'August entre els anys 15 i 13 aC. Aquests espais fora muralla van ser ocupats per les *villae* (se n'han documentat restes o indicis a la plaça d'Antoni Maura, a l'avinguda Francesc Cambó o, ja una mica més lluny, a la plaça de l'Àngel i al carrer de Montcada). També hauria format part de la necròpolis romana tardana

documentada àmpliament a l'entorn de la ciutat, a banda i banda de l'antiga via d'accés, la Via Augusta, que desembocava al *cardo maximus* de la ciutat pel NE.

En època altimperial la zona fou destinada a l'abocament de deixalles, a la producció de ceràmica (aspecte conegut per la localització de material de rebuig de forns d'àmfores; Granados, et alí, 1984; Piera, 1998), i també va funcionar com a necròpolis, amb evidències puntuals d'hàbitat dispers.

En l'Antiguitat Tardana (segles IV - V dC) aquesta funció canvia i el lloc es converteix en un gran àrea d'enterraments situats a banda i banda de les principals vies d'accés a la ciutat, com ho posa de manifest la necròpolis de l'Avinguda Francesc Cambó i el conjunt funerari documentat dins del mercat de Santa Caterina. Aquest tipus de poblament es manté fins a la meitat del segle X i és a partir del segle XI quan es comença a ocupar aquesta zona

El nucli originari del barri l'hem de situar al voltant del monestir femení de Sant Pere de les Peulles, fundat cap el 945 pel comte Sunyer de Barcelona i la Comtessa Riquilda al costat d'una antiga capella dedicada a Sant Sadurní. Aquest monestir benedictí va tenir un paper important en la configuració del barri que l'envolta, fora muralles fins que el rei Jaume I en va fer construir les noves, que resseguien l'actual ronda de Sant Pere i tancaven el barri de la Ribera.

D'aquest moment hi ha referències escrites sobre un grup de cases al voltant de Sant Pere de les Puelles, en el punt anomenat el Cogoll Antic (l'any 1010). Es tracta d'una traça de poblament a l'alta edat mitjana que no encaixa amb el patró dels ravals emergents o *burgi*. Aquesta ocupació es troba en un lloc alt dins el *suburbium*, que a finals del segle X dominava una zona pantanosa i palúdica, travessada per unes quantes rieres que acabaven en estanys al costat del mar.

No obstant aquests impediments, el desenvolupament de la zona es va veure afavorit pel suport dels comtes i la presència del Rec Comtal, un curs d'aigua que facilitava l'activitat industrial i agrícola.

En aquest període la major part de l'aprovisionament d'aigua domèstica devia haver-se obtingut a través de pous. No gaire més tard, es portà a terme una obra d'infraestructura que tingué una gran importància en l'evolució del barri. A iniciativa del comte Mir es va construir el Rec Comtal (sabem que ja existia el "*rego de Miro Comite*" l'any 964), molt probablement aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans, ja que té un curs similar al del principal canal romà fins al *suburbium*, després del qual continuava en arcs en el període romà, mentre que en època altmedieval canvia l'orientació.

El creixement demogràfic fou important i, ja al segle XI es parla de Sant Pere com una de les *vilanoves* crescudes al voltant de l'antic nucli romà (un document del 1058 esmenta la vilanova de Sant Pere potser com a testimoni del seu dinamisme expansiu), basada en una economia agrícola i ramadera, similar a les *vilanoves* dels Arcs, de Sant Cugat o Sant Pau. Aquest ràpid desenvolupament l'hem de vincular a la bonança agrícola que es viu entre els segles X i XII, fenomen al qual més tard haurem d'afegir el creixement comercial del segle posterior.

A les darreres dècades del segle XIII es detecta un creixement urbà continu. Probablement es pot atribuir a aquest moment la urbanització dels tres carrers de Sant Pere, situats a la zona que la documentació esmenta el 1271 com la "vilanova del Cogoll". En aquest context caldria situar també l'edificació al carrer Montcada de grans palaus i l'assentament dels diversos ordes eclesiàstics, entre ells cal destacar els dominics que fundaren el Convent de Santa Caterina, el més gran de la ciutat de Barcelona. La construcció d'aquest convent va crear una divisió important en el si de la ciutat, així com també va comportar un canvi en el traçat de diversos carrers, creant una illa dins de la xarxa urbana.

Malgrat tot, l'estructura urbana de l'àrea de la nostra intervenció no manifestava l'important creixement evidenciat a l'entorn del convent de Santa Caterina. La zona dels carrers de Sant Pere era de baixa densitat d'ocupació, ja que les cases eren simples, segons la documentació, i el centre de les illes restà buit fins a una data més tardana. Tanmateix, les illes allargades del barri de la

Ribera podrien ser datades a les darreries del segle XIII, perquè tenen paral·lels amb les de Blanes i altres ciutats.

L'aparició de les *vilanoves* va comportar la necessitat de construir un nou recinte emmurallat per a protegir-les. Així doncs, durant la segona meitat del segle XIII s'inicià la construcció de la nova muralla. Entre 1286 i 1295 la Vilanova de Sant Pere fou incorporada al nou recinte emmurallat.

Des de mitjans del segle XIII apareixen amb força les activitats productives. Tot i això, a la segona meitat del segle XIV, el Quarter de Sant Pere presenta el percentatge més baix de caps de família amb ofici. Es tracta d'un sector que concentrava una proporció molt escassa dels oficis menestrals i on es registrava un baix percentatge demogràfic. De totes maneres, el Quarter de Sant Pere és el més deficient a nivell documental, circumstància que millorarà amb les successives intervencions arqueològiques que s'hi duen a terme en els darrers anys.

Excepcionalment a la dinàmica general del quarter de Sant Pere en aquests segles, la planimetria de densitats per illa i la densitat de la xarxa de carrers indica que la illa intervinguda arqueològicament presenta una concentració demogràfica molt més elevada que a la resta del quarter, amb densitats similars al quarter de Mar.

Més tard, però, del fogatge del 1516 es pot extreure que l'entorn del Rec ha passat a ser un quarter més poblat, amb una clara concentració d'oficis d'orientació productiva. En aquesta zona de la ciutat s'hi concentra una gran part de les activitats draperes de Barcelona. Els teixidors, també, tot i la seva dispersió a la ciutat del 1516, presenten una concentració destacable al quarter de Sant Pere.

Els molins són un altre element característic, ordenats al llarg del Rec. Molt a prop hi ha també dues confraries d'hortolans, una situada al Portal Nou i una altra al de Sant Antoni, que es corresponen amb les zones hortícoles al servei de la ciutat. A grans trets, es tracta de les hortes del quarter de Sant Pere i de

les que se situaven entre el Rec Comtal i el Mar, a més de les hortes del Raval, que es regaven amb aigua de Sínies.

La transformació del Quarter de Sant Pere corrobora el que ja s'ha indicat més amunt. Malgrat les crisis i fluctuacions demogràfiques, els segles XIV i XV contribueixen, almenys fins el 1462, a un període de creixement urbà. Si durant el segle XIV augmenta el quarter de llevant i s'urbanitzen sectors del Raval, el segle XV té com a episodi més rellevant la "colonització manufacturera" del quarter de Sant Pere.

Entre els segles XVI i XVIII es consolida el procés d'industrialització del barri de Sant Pere, un espai amb una concentració demogràfica en creixement i amb una presència dels oficis relacionats amb la producció tèxtil cada vegada més important.

La tradició artesana tèxtil de la zona de Sant Pere i la proximitat del Rec Comtal feren que durant la segona meitat del segle XVII s'hi instal·lessin gran quantitat de fàbriques d'indianes, tot i que inicialment no van ocupar edificis que els anessin destinats específicament, sinó que es realitzaren reformes i ampliacions dels edificis d'habitatges per a encabir-hi els nous processos industrials. La mancança d'espai al barri, però, en un context d'augment demogràfic i densificació a la ciutat, jugaren a favor del barri del Raval, que tenia més espais lliures. És per això, que a partir del segle XVIII la indústria tèxtil moderna passarà a ubicar-se al Raval, que pren el relleu a Sant Pere, on hi quedaran els antics tallers tradicionals; aquests establiments es van anar desmantellant al llarg del segle XIX.

Durant el segle XIX i principis del segle XX, el barri de Sant Pere va ser objecte d'importants canvis que modificaren la seva fesomia. Antics cementiris parroquials i d'altres espais esdevingueren places públiques, com a conseqüència dels processos de desamortització de la primera meitat del segle XIX, l'enderrocament de les muralles el 1854 i per la política d'obrir nous carrers més amples i rectes a la ciutat antiga (carrer de la Princesa, entre 1851 i 1853, i la Via Laietana, entre 1908 i 1913).

Antecedents arqueològics

L'activitat arqueològica realitzada en el barri de Sant Pere ha estat constant en els últims anys, i va molt lligada a la remodelació urbanística del barri. Aquestes intervencions han aportat abundants dades sobre l'evolució històrica de la ciutat de Barcelona.

Avinguda Cambó (1984-1985)

Intervenció a càrrec de Maite Miró, Anna Oliver, Emília Pagès, Eduard Riu i Carolina Rovira, efectuada arran del projecte de construcció d'una àrea d'aparcaments subterranis, que va permetre documentar una zona de necròpolis amb tombes d'inhumació de cronologia tardorromana. A partir d'aquí, no aparegueren testimonis d'una ocupació continuada de l'àrea fins a la baixa edat mitjana, amb l'aparició d'un mur atribuïble als segles XIII i XIV (Granados, 1989).

C/Jaume Giralt i C/Fonollar (octubre - novembre de 1998)

També cal destacar la intervenció realitzada el 1998 als carrers Jaume Giralt, 13-41, Fonollar, 2-6 i Arc de Sant Cristòfol, amb motiu de la construcció de dos nous habitatges. La intervenció va consistir en fer una sèrie de sondejos en els quals es varen identificar diverses estructures d'època moderna i contemporània relacionades amb l'activitat artesanal del barri, part d'un edifici medieval (segles XIV-XV) situat al subsòl dels immobles 14-16 del C/ Fonollar, i les restes d'una foneria del gremi de mestres cobrers, llauners i fonadors d'època moderna (segles XVIII-XIX) situada al núm. 14 del C/ Arc de Sant Cristòfol (Alvaro; Padilla, 1999).

Mercat de Santa Caterina (1998)

A la zona del mercat de Santa Caterina també s'han portat a terme diverses intervencions. L'any 1998 es van realitzar una sèrie de sondejos amb la finalitat de determinar l'entitat patrimonial i el grau de conservació de les estructures relacionades amb el convent de Santa Caterina. Fruit d'aquesta intervenció es varen localitzar un estrat de sedimentació natural amb presència de material

romà molt rodat, diverses estructures pertanyents a part de la façana de la capella de St. Raimon de Penyafort, restes d'estructures de tombes de l'església, datades entre els segles XVII - XIX i restes de les fonamentacions de l'església del convent, que pertanyien a l'absis del segle XIV (Huertas, Morer, 1998).

Solar Jaume Giralt, 4-10 (2000)

A l'any 2000 al solar del carrer Jaume Giralt, 4-10, es realitza una excavació on es van poder documentar una sèrie de murs d'època moderna i contemporània amb una estratigrafia bastant uniforme i sense material ceràmic (Huertas, 2000).

Solar del C/ Fonollar cantonada amb C/ Gombau (setembre de 2000)

Es realitzaren diverses rases longitudinals que van permetre documentar les fonamentacions de l'edifici contemporani i les voltes corresponents a les cobertes d'unes grans cisternes d'època moderna. A la part més occidental del solar es va documentar un nivell de rebliment amb gran quantitat de ceràmica del segle XVIII que amortitzava estructures molt arrasades d'un edifici anterior (Huertas, 2003).

Avinguda Francesc Cambó (2001-2002)

A l'any 2001 es reprenen les tasques arqueològiques a la mateixa avinguda Cambó. La intervenció va anar a càrrec de A. Bordas i G. Torres i va afectar als carrers General Álvarez de Castro, Giralt d'en Pellisser, Gombau i Arc de Sant Cristòfol, en el marc del pla urbanístic de l'ampliació de l'avinguda Francesc Cambó. En aquest cas l'excavació va permetre documentar un seguit d'estructures modernes relacionades amb els edificis recentment enderrocats. A més, es van descobrir diversos murs i dipòsits d'època medieval, alguns dels quals podrien haver format part de construccions relacionades amb l'agricultura de la comunitat dominicana establerta al Convent de Santa Caterina.

Intervenció a la zona de Santa Caterina (2002)

Excavació dirigida per Jordi Aguelo i Josefa Huertas durant l'any 2002. Aquesta intervenció fou motivada per tal de facilitar l'excavació de la zona de reserva arqueològica del solar de Santa Caterina i la localització dels serveis que es podrien veure afectats per les futures obres de la construcció de la recollida pneumàtica d'escombraries (RSU). Es varen realitzar dos sondejos, un al carrer Giralt el Pellisser davant el número 18, on es va trobar un mur que havia estat del convent i que devia marcar el límit d'aquest. L'altre sondeig es va fer al carrer Colomines, prop del carrer Sant Jacint, donant un resultat negatiu.

C/ Fonollar, 13 (2002)

La localització, al nord del solar de Fonollar núm. 13, d'una tomba romana va possibilitar una excavació arqueològica l'any següent. Durant els treballs es posà de manifest l'existència d'una continuïtat d'ocupació a la zona. Així, es van documentar habitatges del segle XIX i principis del XX, un nivell de terraplenament del segle XVIII, un pou de la baixa edat mitjana i diversos moments d'ocupació d'època romana tardana: un nivell de terraplenament de la segona meitat del segle IV dC, una necròpolis posterior a aquest terraplenament (amb tombes de *tegulae* i tombes amb fossa) i, també posterior a la segona meitat del segle IV, una anivellació del terreny que amortitzava la zona com a necròpolis i un gran retall, potser per extreure argiles (Fàbregas, 2002).

Carrer d'Allada - Vermell (2002)

Aquesta intervenció es va realitzar a finals de l'any 2002 i fou dirigida per l'arqueòleg Emiliano Hinojo. Es va practicar una rasa fins a la meitat sud del carrer amb la finalitat d'instal·lar el tub de les escombraries pneumàtiques. Es van documentar restes d'època baixmedieval, moderna i contemporània.

Mercat de Santa Caterina (1999-2003)

A l'any 1999 es van excavar les restes de l'antic convent de Santa Caterina, així com evidències d'una necròpolis baix-imperial (Aguelo, Huertas, 2002). Poc

després es va iniciar una excavació al solar de l'antic mercat de Santa Caterina, motivada per les obres de remodelació de l'edifici del mercat. La intervenció arqueològica va permetre documentar una primera ocupació de l'àrea durant el bronze inicial (amb la presència d'un enterrament doble d'inhumació i dues sitges), una segona fase durant l'alt imperi (aparegué un possible centre productiu d'àmfores), una tercera fase entre els segles IV i VI dC, en què es documentà una necròpolis (amb enterraments en fossa simple, *tegulae* a doble vessant, àmfores i edificacions de caràcter funerari), i, finalment, l'evolució de l'església i convent de Santa Caterina durant l'època medieval i moderna (Aguelo, Huertas, 2003).

L'any 1998, al carrer Fonollar, núm. 13, es va realitzar un control arqueològic, que va permetre localitzar estructures i nivells d'època romana: la fonamentació d'un pilar, un enterrament de *tegulae* a doble vessant i les restes d'un possible forn. Al sud del solar es va realitzar un sondeig manual en què es documentaren diferents fases d'ocupació amb diversa cronologia. Pertanyents al món romà es varen evidenciar un nivell d'argiles del segle II dC i una possible sitja. D'estructures medievals varen aparèixer dos murs i diversos nivells de preparació del terreny que amortitzaven un retall del segle XIV. D'època moderna hi havia diversos paviments, clavegueres, un mur amb una arcada tapiada i el conjunt de nivells d'ús i fonamentació d'aquest mur (Piera, 1998).

Projecte d'infraestructures troncales des del carrer Carders a la central de RSU, als voltants del mercat de Santa Caterina (2002 - 2004)

En el context del projecte d'infraestructures troncales des del carrer Carders a la central de RSU, als voltants del mercat de Santa Caterina (AADD, 2005), les nombroses intervencions arqueològiques que s'hi ha realitzat han permès aportar coneixements sobre l'evolució urbanística d'aquest sector.

D'època tardorromana s'ha pogut estudiar l'estructuració de la necròpolis, situada a l'exterior de les muralles, a banda i banda d'un important eix viari, el brançal de la Via Augusta, fossilitzat en els actuals carrers de Corders i Carders. D'època altmedieval es varen documentar algunes estructures

excavades en el subsòl, interpretades com a sitges i amortitzades com a abocadors. La seva existència indica una ocupació sistemàtica d'aquesta zona a partir dels segles X - XI. Amb una cronologia baixmedieval (segles XIV-XV), han estat localitzats diversos murs anteriors a l'antic parcel·lari. Es tracta de les primeres evidències de la urbanització en aquesta època i demostren l'existència d'una trama urbana a la zona, aspecte recolzat també per la troballa de dos casals gòtics. D'època moderna es va identificar un casal senyorial dels segles XVII i XVIII, espai que posteriorment fou radicalment modificat amb la construcció del parcel·lari del segle XIX. D'altra banda, també es va poder documentar l'evolució constructiva de l'edifici del convent de Santa Caterina fins al segle XIX.

En aquest mateix context cal assenyalar la intervenció arqueològica efectuada al solar del Pou de la Figuera, que va permetre evidenciar les construccions corresponents al parcel·lari dels segles XVIII i XIX, quatre estructures excavades en el subsòl que formarien part d'un poblat a l'aire lliure del Bronze Inicial, així com també una fossa funerària que indicaria l'existència d'una necròpolis relacionada possiblement amb aquest assentament (Suau, Matas, 2003; AADD, 2005).

Resulta interessant comentar altres intervencions realitzades a prop de la nostra intervenció en els darrers anys i que han permès augmentar el volum d'informació existent sobre l'evolució històrica dels barris de Sant Pere i de La Ribera.

Plaça Comercial (1991)

Excavació dirigida per Robert Farré i Dolors Serra. En aquesta intervenció originada per la construcció d'un aparcament subterrani, es va documentar part de l'antic barri de la Ribera, on destaca el carrer Gensana, part dels carrers dels Dies Feiners i Bonaire, i un petit tram del Rec Comtal. Sota els nivells inferiors va aparèixer part de la necròpolis baiximperial.

Parc de la Ciutadella (1991)

Intervenció dirigida per Tona Majó i Emília Pagès, arran de la construcció d'un col·lector d'aigües. Es va documentar part del convent de Santa Clara, algunes edificacions de l'antic barri així com un dels petits baluards situats entre els baluards del Rei i el de la Reina, en el que es va localitzar la porta d'entrada a la ciutadella i les restes d'un petit pont que salvava el fossar.

Mercat del Born (1994)

Intervenció realitzada mitjançant sondejos, a l'interior del Mercat del Born, dirigida per Eulàlia Barrasetas i Josefa Huertas i motivada per la possible ubicació d'una facultat de la Universitat Pompeu Fabra. Dels sondejos que es van realitzar es van documentar diverses estructures de l'antic barri de la Ribera.

Mercat del Born (1998)

Intervenció realitzada també a l'interior del Mercat realitzada l'any 1998 i dirigida per Marta Fàbregas i Josefa Huertas, motivada per la possible construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. D'aquesta intervenció destaca la troballa d'un tram del Rec i un pont.

Carrer de Sant Cugat del Rec (1998)

Excavació dirigida per l'arqueòleg Joan Piera, on es van documentar restes d'estructures medievals.

Carrer de Sant Cugat del Rec (2000)

Intervenció dirigida per l'arqueòloga Marta Fàbregas en la qual van aparèixer un pou medieval i restes de la necròpolis baiximperial romana.

Sant Agustí Vell (2000)

Intervenció dirigida per F. Florensa, en la qual es van documentar entre altres estructures les restes d'una sínia d'època romana.

Mercat del Born (2001-2002)

Intervenció arqueològica en extensió realitzada a l'interior del Mercat, dirigida per Pere Lluís Artigues i Antoni Fernández Espinosa. Aquesta intervenció era motivada pel projecte de construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. Aquesta intervenció s'ha convertit en la principal font de documentació del barri medieval ja que va posar al descobert una bona part de l'antic barri de La Ribera. L'excavació d'aquest indret ha permès documentar part de l'entramat urbà de l'època, on destaca la presència del Rec Comtal.

Carrer de Sant Cugat del Rec (2002-03)

Intervenció arqueològica efectuada als carrers del Rec, Princesa, Placeta de la Puntual i d'Allada - Vermell (Barcelona, Barcelonès) dirigida per E. Hinojo Garcia. Aquesta intervenció fou motivada per les obres destinades a acollir el nou servei de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans de Ciutat Vella, que havia d'unir el tram instal·lat al passeig del Born fins la central que s'ha de fer a l'entorn del mercat de Santa Caterina. Els treballs van consistir en l'excavació de dues rases per ubicar el tub, una al carrer del Rec i l'altra al d'Allada - Vermell, i quatre més, dues per cada carrer, pels tancs de succió amb els seus corresponents ramals. D'altra banda, també es va excavar l'entrada i sortida d'un túnel subterrani que havia de connectar les dues rases principals per evitar que les obres afectessin el trànsit i els diferents serveis que es troben per sota del C/ de la Princesa.

Es van documentar diferents restes d'època baixmedieval fins a època moderna i contemporània.

5. METODOLOGIA

En primer lloc, cal remarcar les diferents fases en què s'ha organitzat l'excavació arqueològica.

Aquesta tasca s'engegà amb el rebaix d'una àrea de planta quadrada, situada a tocar de la façana dels carrers Sant Pere Més Baix i Jaume Giralt.

Posteriorment es continuà amb una zona més petita, al sud de la part ja excavada, tot seguint el contorn del futur edifici. Un error topogràfic en la ubicació del contorn de la construcció projectada va comportar una nova ampliació en una franja d'1 metre d'amplada a la banda oriental de l'àrea excavada, a tocar del carrer Metges. Aquesta discontinuïtat espacial i temporal ha provocat algunes dificultats, sobretot de caire planimètric.

Inicialment es va procedir al control visual d'un primer rebaix superficial de la zona on es construirà el futur edifici. Aquesta excavació es realitzà mitjançant una màquina retroexcavadora. Una vegada es localitzaren les restes arqueològiques es va procedir a la seva documentació acurada a través de l'excavació manual.

La primera fase de rebaix efectuat amb màquina es va centrar en la retirada d'una capa heterogènia formada com a conseqüència de l'enderroc dels anteriors habitatges. L'excavació dels estrats arqueològics associats a aquestes estructures es va dur a terme de forma manual fins arribar a la cota d'afectació màxima. Aquesta fondària només es va assolir en aquells punts on quedaven ubicades les

sabates de fonamentació del nou edifici. Les irregularitats del substrat geològic en aquesta zona han impedit exhaurir totalment la seva seqüència antropològica.

Paral·lelament al procés d'excavació es va realitzar el desmuntatge d'aquelles estructures que amb la seva presència impediè l'observació de les construccions i estrats més antics. Dita tasca d'eliminació s'efectuà utilitzant mitjans mecànics però sobretot manualment,

amb l'objectiu d'entendre i documentar de manera més precisa les relacions físiques de les estructures i nivells arqueològics associats. Les restes que no quedaven afectades es van protegir amb geotèxtil i posteriorment es varen cobrir amb picadís de pedra a fi de protegir-les durant les tasques de construcció de l'edifici.

A continuació es va procedir amb la realització de les sabates i riostres de fonamentació del futur edifici. Primerament fou necessari buidar de graves l'interior d'aquestes obertures que s'havien excavat prèviament amb metodologia arqueològica.

Posteriorment es reomplien amb una armadura de ferro i formigó. De tot el procés es va dur a terme un control exhaustiu i es va documentar mitjançant registre fotogràfic.

La metodologia arqueològica aplicada ha estat la basada en el mètode de registre utilitzat per E. C. Harris (1979) i per A. Carandini (1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'Unitat

Estratigràfica (UE) que individualitza els uns del altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indica la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, i la posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

La identificació estratigràfica s'ha realitzat segons l'ordre d'aparició durant el procés d'excavació, utilitzant una clau, en aquest cas, d'un sol dígit (UE 1), que ha anat augmentat a mesura que avançaven els treballs.

La documentació es completa amb un registre gràfic detallat, que inclou la fotografia convencional i la planimetria de tot el procés d'excavació. A la memòria s'incorpora una selecció fotogràfica d'aquelles evidències que són més representatives i que millor reflecteixen el desenvolupament de l'excavació. En l'apartat planimètric s'han registrat en planta les UUEE més significatives i s'han confeccionat diverses seccions.

El material extret en la present intervenció ha estat codificat amb el número 115, junt amb l'any en què s'ha dut a terme l'actuació arqueològica, 06, i finalment la UE a la qual pertany, **115- 06 -1**.

6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

Molt breument apuntarem que una part de les estructures localitzades podem relacionar-les amb l'antic parcel·lari, els edificis recentment enderrocats situats en una cronologia força recent, entre els segles XIX i XX. D'altra banda, el parcel·lari contemporani coincideix de forma destacada amb la partició medieval. Efectuant una superposició de la planimetria arqueològica obtinguda amb el parcel·lari contemporani hom pot observar aquesta concurrència, tant pel que fa a la distribució de les estances com per les seves dimensions.

La cronologia de les troballes presenta un hiatus relatiu a la presència de nivells d'utilització i d'estructures positives entre els segles XVII i XVIII. Pertanyents a aquest període només s'han conservat aquelles estructures excavades en el subsòl (dipòsits i abocadors). Aquesta circumstància es deu probablement a l'ocupació de la zona durant el segle XIX, fet que va comportar l'eliminació dels nivells i estructures positives pertanyents a aquesta forquilla cronològica.

Contravenint les expectatives del projecte d'intervenció arqueològica, cal assenyalar també que no s'han localitzat evidències anteriors al període medieval.

Segles XIX - XX

Pertanyents a aquest moment hem pogut evidenciar 6 finques en total, 3 de les quals s'han documentat de forma incompleta (2 situades al sud de l'àrea excavada i una altra amb accés des del carrer Sant Pere Més Baix, a la banda oriental. Tampoc s'ha documentat la línia de façana dels esmentats habitatges donat que calia deixar una franja d'1 metre d'amplada en tot el perímetre de l'espai excavat per motius de seguretat.

Casa 1. Núm. 46 Jaume Giralt i núm. 70 Sant Pere Més Baix

És una casa que forma cantonada amb els carrers de Sant Pere Més Baix i de Jaume Giralt. Es troba constituïda pels murs perimetrals UE 83, UE 79, UE 61 i UE 196, i una compartimentació a través del mur UE 1, que té un reflex una

mica anterior a través del mur UE 9, que separava l'espai en dues habitacions, una al nord i l'altra al sud. Aquestes estructures estan elaborades amb pedres de mesura mitjana i lligades amb morter de calç blanca de gran consistència. Algunes d'elles presenten una tècnica constructiva diferent que es correspon amb la fase de funcionament de cronologia medieval. Com a reflex de la fase contemporània, molts d'aquests murs medievals presenten diverses reparacions. Val a dir que d'aquest període pràcticament no hem constatat nivells de circulació perquè ja havien estat enretirats durant la fase d'enderrocament dels edificis. Com a excepció esmentarem el paviment UE 132, conservat només a l'extrem oriental de l'habitació sud, (i les fases anteriors UE 133 i UE 134), format per rajoles majoritàriament quadrades.

Potser relacionat amb un procés d'ordenació espacial, en un moment no gaire anterior a la construcció del mur UE 9, es va excavar el retall UE 217, de planta molt irregular i farcit amb abundant material constructiu (UE 137, UE 176, UE 318) i ceràmic, amb una presència destacable de ceràmica de producció catalana a taques negres (popularment coneguda com ceràmica de dol) i blava catalana d'influència francesa, que permeten situar la seva formació entre finals del segle XVIII i principis del segle XIX. Aquest arranament va significar també la reparació dels murs perimetrals UE 83 i UE 79, sobre els quals es va construir un encoixinat de pedres (UE 255 i UE 253, respectivament).

A l'habitació sud s'ha evidenciat la fonamentació d'un celobert formada pels murs UE 71, UE 73, UE 77 i UE 79. L'obertura per a realitzar aquesta estructura fou aprofitada per a construir una fossa sèptica elaborada a base de maons (UE 69).

Dins la mateixa estança va aparèixer un col·lector d'aigües residuals (UE 14) format per una caixa de 4 murs de pedres i maons units amb calç molt consistent i una coberta construïda amb una volta de maons.

Casa 2. Núm. 72 de Sant Pere Més Baix

Espai amb accés des del carrer sant Pere Més Baix, delimitat pels murs perimetrals UE 83, UE 91, UE 93, UE 95 i UE 105, caracteritzats per una tècnica constructiva consistent en l'aprofitament de les estructures medievals i algunes reparacions en forma d'afegits de pedres o maons lligats amb morter de consistència dura. Hi ha una estructura independent formada pel mur UE 93, que es tracta en realitat d'un arc de descàrrega elaborat amb maons disposats en sardinell. L'objectiu d'aquest element és el de distribuir la força dels murs per l'existència d'un pou anterior, que feia el ferm inestable.

L'àmbit es troba dividit en dues estances pel mur UE 87 (amb un afegit UE 266), del que resulta una habitació orientada al carrer Sant Pere i l'altra, interior, al sud.

A l'estança nord, que es troba molt arrasada per l'ocupació contemporània, hem documentat la presència d'un dipòsit (UE 85) amortitzat com a fossa sèptica, per un estrat (UE 119) amb material ceràmic del segle XIX (ceràmica de taques negres

de producció catalana).

També s'ha evidenciat una claveguera (UE 139), que es recolza a aquest dipòsit. Relacionada amb algun element de sustentació superior, s'ha evidenciat la base d'un pilar (UE 229), que es recolza al mur UE 91.

A l'habitació sud, recolzada als murs UE 83 i UE 87, va aparèixer una estructura (UE 101) de planta rectangular amb abundants residus de forja en el seu interior, raó per la qual deu estar relacionada amb algun procediment artesanal relativament recent.

Com a conseqüència de l'arranjament de la zona, tot preparant-la per al procés edificador contemporani es va formar l'estrat UE 16, que presenta evidències de la destrucció d'una estratigrafia medieval preexistent (han aparegut nombrosos fragments de ceràmica decorada en verd i morat)

Casa 3. Núm. 74 de Sant Pere Més Baix

No hem pogut documentar totalment la distribució i els nivells relacionats amb aquest habitatge donat que una part de la zona est quedava fora de la present intervenció. Es tracta d'un recinte també de planta rectangular, amb accés des del carrer Sant Pere i adjacent a la casa 2. Està delimitada pels següents murs perimetrals: a l'oest el mur UE 91, a l'est la UE 597 i al sud pel mur perimetral UE 105. Hi ha una estructura de suport d'un pilar o quelcom similar situat a la part central d'aquest espai (UE 226), que potser també testimonia una certa subdivisió de l'espai. Molt a prop es va localitzar la fonamentació molt malmesa d'una altra estructura de suport (UE 634) i una estructura indeterminada de maons disposats en sardinell (UE 118).

Pertanyents a aquest període, al sector nord hi ha la UE 584, que forma part d'un dipòsit de grans dimensions, substituït no gaire després per un de més petit (UE 581). També s'han evidenciat restes de la pavimentació contemporània (UE 147), que es recolza a dos dipòsits (UE 142 i UE 581).

Coberts per la pavimentació de la finca contemporània s'han evidenciat dos dipòsits (UE 187 i UE 581) amb restes de l'antic sistema de clavegueram (UE 177 i UE 179, ambdues construïdes a l'interior del dipòsit UE 187). Els estrats d'amortització d'aquestes estructures (UE 583 i UE 602) han proporcionat material constructiu datable en el segle XIX, amb rajoles decorades a la trepa i algun exemplar de rajola amb jaspiat en blanc sobre fons blau.

Del sistema de clavegueram s'han documentat tres col·lectors d'aigües residuals (UE 114, UE 116 i UE 603). Hi ha també dos estrats amb aquesta cronologia que són el resultat de la destrucció d'algun dipòsit o similar (UE 602

i UE 616). Hi ha dues clavegueres (UE 114 i UE 116) que s'aboquen a un pou amortitzat probablement en època contemporània com a fossa sèptica (UE 120). D'aquest moment és també la fase més recent d'un dipòsit (UE 224), que fou utilitzat per a descarregar aigües residuals (part de la claveguera UE 116 es recolza a la cara interior de la paret sud).

En el sector sud s'han excavat 3 dipòsits més, dos dels quals són de planta quadrada, tot i que originalment constituïen un de sol de planta rectangular (UE 589 i UE 600). La seva excavació ha permès establir una fase més antiga de funcionament de finals del segle XVIII (amb presència de pisa decorada en blau) i un moment d'abandonament definitiu de finals del segle XIX, amb aparició de porcellanes del tipus Pickman. L'altre dipòsit, situat a la part més meridional del sector, és de planta rectangular (UE 224), amb un estrat d'abandonament (UE 592) que conté ceràmica decorada a taques negres, a imitació de les produccions d'Albisola (principis del segle XIX).

Casa 4. Núm. 44 de Jaume Giralt

Es tracta de l'edificació de majors dimensions localitzada. Té accés des del carrer Jaume Giralt i presenta una planta en forma d'ela. Com s'ha esmentat abans, no hem pogut localitzar el mur de façana per motius de seguretat. Consta dels següents murs perimetrals: al nord el mur UE 79 i les fases més recents d'aquest mur, amb les UE 196 i UE 61, una part del mur UE 83, que retranqueja amb el mur UE 105, a l'est té la UE 593 i UE 636 i pel sud té la UE 422, la UE 426, part de la UE 428 i els murs UE 389 i 394.

D'aquest moment assenyallem, a la part més propera de l'entrada, en el sector occidental, la presència d'un retall (UE 126) amb material ceràmic datable en el segle XIX, amb ceràmiques a taques negres (UE 127).

Al sector nord hi ha la fonamentació d'un celobert formada pels murs UE 79 i UE 81. A la part central s'ha evidenciat la fonamentació d'una caixa d'escala (són els murs UE 45, UE 47, UE 49 i UE 333). L'espai resultant de la seva construcció fou aprofitat per a la col·locació d'una fossa sèptica (UE 51 i UE 53). Hi ha també un altre celobert en el sector est, del qual només ha quedat el seu negatiu (UE 396). A la part més interior de la casa hi havia un altre celobert (UE 485, UE 422 i UE 593) i a prop de l'entrada el mateix tipus d'estructura, del qual no ha quedat constància física, malgrat que ha provocat la destrucció de gran part de l'estratigrafia medieval.

En aquest moment cal situar la fonamentació d'un pilar (UE 397) i dos murs que deuen respondre a alguna compartimentació de l'espai (UE 43 i UE 55), a més de la xarxa de clavegueram formada per les clavegueres UE 33, UE 35, UE 37, UE 39 i UE 41). També s'ha evidenciat un dipòsit de planta quadrada (UE 29, UE 31, UE 330) amortitzat com a fossa sèptica (UE 27).

A la banda sud de la casa es varen evidenciar uns grans retalls (UE 417 i UE 418) possiblement relacionats amb l'activitat constructora, atès l'abundant material constructiu del seu interior. Els estrats que els amortitzen, UE 391 i UE 391 respectivament, han proporcionat material ceràmic pertanyent al segle XIX, en concret ceràmica blava catalana de la cirereta i de l'arracada.

Probablement relacionat amb l'espoli del material constructiu que conformaven la claveguera UE 112, una estructura de combustió d'època moderna (UE 487) i un dipòsit anterior (UE 466), es va excavar el retall UE 505. No obstant, el material ceràmic que ha proporcionat la capa que l'amortitza (UE 492)

testimonia la destrucció d'una estratigrafia preexistent de cronologia probablement medieval (vidrada blanca). Malgrat això, per les relacions estratigràfiques observades és de cronologia recent.

Casa 5. Núm. 25 de Metges

Es tracta d'una habitació amb accés al carrer Metges, delimitada pels murs UE 422, UE 593, UE 440, UE 424 i UE 422, on s'hi ha localitzat la fonamentació d'un celobert de planta quadrada formada pels murs UE 404 i UE 438. El límit sud potser és el mur UE 611. L'obertura del celobert fou aprofitada per a la construcció d'un dipòsit (UE 528), la funció de la qual no ha pogut ser concretada.

Com a fossa sèptica es va detectar la UE 607, localitzada a l'extrem meridional de l'habitació.

A aquest moment es correspon l'excavació d'un retall circular (UE 446), probablement relacionat amb el procés edificatori d'edat contemporània. L'estrat que el farceix (UE 445) ha proporcionat ceràmica blava catalana de la cirereta, de principis del segle XIX.

Casa 6. Núm. 42 de Jaume Giralt

És un espai pertanyent a una finca amb accés al carrer Jaume Giralt i veïna de la casa 4. Els seus límits perimetrals són: UE 394, UE 389, UE 426, UE 424 i UE 440. L'extrem meridional quedava fora de la nostra intervenció. Presenta, com a mínim 3 estances, de les quals hem pogut

documentar exhaustivament les dues situades més a l'interior de la casa. Veïna de les cases 4 i 5 hi ha una habitació de planta rectangular formada pels murs UE 399, UE 525, UE 410, UE 424 i UE 426. En el seu interior es va detectar la fonamentació d'un celobert delimitat pel mur UE 414. Aquest darrer mur presenta la particularitat de ser un arc de descàrrega que passa per sobre d'un

dipòsit de fondària considerable. Al sud de la cambra hi ha un dipòsit de planta rectangular (UE 401).

A la cambra sud, delimitada pels murs UE 410, UE 525, i UE 440 (el límit meridional quedava fora de la present intervenció), hem documentat la presència d'un celobert format pels murs UE 408, UE 410 i 550. La seva obertura fou aprofitada per a la construcció d'una fossa sèptica (UE 406).

També s'ha evidenciat una estructura de planta circular (UE 442) elaborada amb un mur que es va esglaonant en el seu interior. Aquesta disposició concorda amb el de les antigues arquetes sifòniques. El material de l'estrat que l'amortitza (UE 477) no permet establir una cronologia fiable, amb tan sols la presència de ceràmica envernissada i de coccio reduïda.

Segles XVII - XVIII

És un període que presenta unes característiques similars al posterior tant pel que fa a número de finques com de distribució de les diferents estances. Cal remarcar, però la quasi total absència de nivells de circulació pertanyents a aquest moment com a conseqüència de l'ocupació contemporània.

Casa 1. Núm. 46 Jaume Giralt i núm. 70 Sant Pere Més Baix

A l'habitació sud, amb la mateixa posició que el celobert abans esmentat, va aparèixer un dipòsit molt malmès format pels murs UE 75 i UE 198. Contemporani a aquest element i adossat a ell per la banda NO, es va documentar un altre dipòsit format pels murs UE 63, UE 67 i UE 200. Aquesta

darrera estructura es troba tallada per la rasa de fonamentació d'un mur (UE 9 i UE 202), aquest darrer es tracta del fragment localitzat a l'altra banda d'una rasa que el talla. A més aquest tram fou aprofitat per a la construcció del col·lector (UE 14) que presenta la mateixa orientació que el mur UE 1, malgrat que situat a 1, 5 metres de distància en direcció sud. El material que farceix la

rasa (UE 11) permet situar aquesta antiga compartimentació a durant el segle XVIII (ceràmica blava d'influència francesa).

El retall contemporani UE 217 fou el resultat de l'arranjament de la zona després del seu deteriorament. Aquest espai es caracteritza, d'una banda per la presència d'un dipòsit molt arrasat (UE 326 i la seva rasa de fonamentació UE 327) i per l'altra, d'un pou (UE 324). Ambdues estructures es varen localitzar a la cota final de l'esmentat retall. Sembla que l'abandonament del pou

324 es devia produir en un moment anterior a la destrucció del dipòsit. L'estrat que amortitza el pou (UE 323) ha proporcionat ceràmica decorada amb reflexes metàl·lics amb la tècnica del pinzell-pinta, aspecte que permet situar la seva formació a principis del segle XVII. D'altra banda, procedent de l'estrat que cobria les restes del dipòsit (UE 319), s'ha recuperat ceràmica blava amb el motiu de la cirereta, de finals dels segle XVIII i principis del XIX. És probable que ambdues estructures fossin complementàries, i que, un cop va deixar de funcionar el pou, el dipòsit es destinà a l'emmagatzematge d'aigua.

Solidari amb el mur 9, a l'habitació nord, va aparèixer un dipòsit (UE 12), amb una rasa de fonamentació farcida per un estrat (UE 121), que assenyala un moment constructiu situat a les darreries del segle XVII (Ceràmica de Poblet i Faixes i Cintes) i una capa d'amortització (UE 21)

amb una cronologia pertanyent al segle XVIII (ceràmica blava de l'Arracada). Relacionades amb un moment en què el dipòsit és amortitzat com a fossa sèptica, cal esmentar dues clavegueres elaborades amb petites pedres i maons (UE 4 i UE 6).

Potser com a arranjament de la zona amb finalitats edificatòries es va realitzar un retall (UE 166) farcit amb dos estrats (UE 145 i UE 167) que contenien ceràmica del reflexes metàl·lics amb decoració de

pinzell - pinta (finals del segle XVI i principis del segle XVII).

Casa 2. Núm. 72 de Sant Pere Més Baix

Formada aparentment per dues crugies separades pel mur UE 87 i UE 266. L'habitació nord presenta un conjunt relacionat amb l'aprofitament de l'aigua format pel pou UE 89, els murs menors UE 236 i UE 238 i les restes molt malmeses d'una canal (UE 233, UE 234 i la seva solera UE 235). Els murs menors formen una banquetta de reforç per al mur perimetral UE 91 i la canalització deu ser algun tipus de conducció de rec o amb una funció similar. Per a la construcció d'aquest conjunt fou necessari tancar amb un mur (UE 266) l'accés a l'habitació comunal Núm. 1. L'estrat que cobreix aquestes estructures (UE 191) permet situar el seu abandonament en el segle XVII, amb presència de reflexes de producció catalana decorats amb la tècnica del pinzell-pinta. També ha aparegut un dipòsit (UE 192), amb un estrat d'amortització (UE 194) de finals del segle XVII, amb ceràmica blava catalana de Poblet, i la fonamentació d'una pilastra (UE 321), ambdós elements recolzats al mur perimetral UE 83.

De l'estança sud podem esmentar que hi ha un estrat (UE 19) que amortitza un dipòsit (UE 103) amb material del segle XVII (reflexes metàl·lics amb pinzell-pinta). La seva construcció va comportar la destrucció de l'estratigrafia medieval associada al funcionament de l'habitació comunal Núm. 1. Això

permet situar aquesta estructura entre els segles XV i XVII. El dipòsit presenta dues fases constructives; inicialment era més gran, de planta quadrada i format pels murs UE 103 i a l'est pel mur UE 311, amb unes dimensions de 2 x 2 metres). No gaire més tard fou reduït arrasant el seu mur est i construint-ne un de nou, creant un dipòsit de planta rectangular (UE 103).

També hi ha una estructura de planta semicircular (UE 99) amb un estrat d'abandonament (UE 17) del qual s'han recuperat ceràmiques de Poblet i d'Influència Francesa (finals del segle XVII i principis del XVIII). Probablement es tracta de la fase més recent d'una estructura de combustió, tenint en compte que en nivells inferiors hi ha evidències d'una altra construcció de cronologia baixmedieval amb similars característiques (UE 313).

Casa 3. Núm. 74 de Sant Pere Més Baix

Probablement tenia els mateixos límits que la finca contemporània. Hi ha indicis d'una subdivisió de l'espai en dues estances a través del mur UE 160 i UE 586, amb una fase medieval atesa la seva tècnica constructiva, a base de carreus lligats amb morter ataronjat (UE 630).

Pertanyent a aquesta fase hi ha el pou UE 120, que presenta un estrat d'amortització (UE 162) amb ceràmiques de producció catalana decorades amb reflexes metàl·lics de pinzell-pinta.

Probablement relacionat amb tasques constructives que afectaren un nivell de circulació d'època medieval (UE 190), s'excavà el retall UE 214, de planta irregular amb tendència circular i amb un estrat que el reomplia (UE 215) amb ceràmica decorada amb reflexes metàl·lics de producció catalana.

Casa 4. Núm. 44 de Jaume Giralt

Aquest habitatge devia tenir els mateixos límits que els esmentats per a la fase contemporània, tot i que no s'han documentat els corresponents nivells d'utilització. Tampoc hem pogut evidenciar les possibles compartimentacions d'aquest gran espai. Hi ha en aquest mateix sector occidental, probablement resultat de l'espoli d'un dipòsit el retall UE 241 (amb un estrat d'amortització, UE 221, amb ceràmica blava catalana de la Ditada pertanyent al segle XVII) i el dipòsit (UE 245), amb una cronologia de finals del segle XVII, amb ceràmica de Poblet

(aquest material ha aparegut en el material de la rasa de fonamentació UE 244). Malgrat la lleugera diferència cronològica, el retall 241 afecta plenament l'esmentat dipòsit.

Cal relacionar l'estrat d'enderroc UE 219 amb l'arrasament del sector sud de la casa, fet que va comportar la destrucció de dues habitacions de cronologia medieval. Aquest estrat contenia material ceràmic del segle XVII, amb presència de blaves catalanes amb decoració de la Ditada.

En aquest mateix àmbit s'han excavat una sèrie de retalls superposats, probablement relacionats amb tasques constructives. El retall UE 337 constitueix el més recent de tots ells, amb una capa d'amortització (UE 338) que conté un repertori ceràmic de blava catalana amb el motiu de la cirereta, jaspiats i polícromes; elements que permeten situar la seva formació a principis del segle XIX.

A continuació hi ha el retall UE 360, amb un estrat que el farceix (UE 361) amb presència de vidrats metàl·lics, datables a partir del segle XVIII. El retall UE 362 es trobava farcit per la UE 363, amb ceràmica blava catalana d'Influència Francesa, del segle XVIII. De tota aquesta seqüència, el retall més antic el constitueix la UE 358, amb un estrat de farciment (UE 359) amb presència de ceràmica blava catalana del segle XVII.

A la cantonada nord de la casa, en el sector oriental, de funció indeterminada, malgrat que relacionada possiblement amb la combustió, s'ha excavat la UE 487. Presenta una planta circular i és elaborada amb maons i un paviment de rajoles disposat en pendent en direcció nord (UE 489). La

presència d'abundants cendres en l'estrat que la cobria permet relacionar-la amb algun procés de combustió.

En aquest mateix sector es va excavar un retall (UE 620) de planta rectangular allargada, segurament amb l'objectiu d'abocar restes constructives i altres deixalles. El material ceràmic recuperat en el seu interior (UE 621) permet situar el seu ús durant el segle XVII (ceràmica blava catalana d'orles diverses).

D'aquest moment hi ha també una xarxa de clavegueram formada per algunes conduccions superposades que majoritàriament s'han localitzat al sector est de la casa. Són les clavegueres UE 112, UE 552, UE 555, UE 558, UE 562 i UE 579. Possiblement relacionat amb l'evacuació d'aigües residuals també es va evidenciar un petit dipòsit molt malmès (UE 503). Fruit de les successives reparacions de la xarxa de clavegueram es

van formar una sèrie d'estrats que anivellen el terreny: UE 495, UE 527, UE 533, UE 554, UE 561, UE 638. Tots ells presenten materials ceràmics des de blaves de producció valenciana, seguides per les primeres produccions de blava de Barcelona i reflexes metàl·lics de producció catalana, que permeten establir una forquilla cronològica des del segle XV fins el XVII.

Vinculat amb l'emmagatzematge de líquids, va aparèixer un element ceràmic de grans dimensions (UE 366) empotrat a un mur medieval (UE 110) que havia estat arrasat en aquest moment. També encaixat en el mur UE 110, es va

construir el pou UE 107, del

qual es va poder documentar un nivell de circulació format per un paviment empedrat (UE 280).

En aquest moment es produeix també l'arrasament (UE 613) d'un dipòsit probablement de cronologia medieval. Els estrats que el cobreixen pertanyen als segles XVII i XVIII (UE 270, UE 283, UE 284), amb presència de

ceràmica jaspiada i polícroma.

Casa 5. Núm. 25 de Metges

Relacionada amb una finca que té accés des del carrer Metges, hi ha les restes d'una habitació delimitada pels murs UE 593, UE 595, UE 440, UE 424 i UE 422.

A l'extrem meridional s'han pogut documentar les restes d'un paviment format per un empedrat de grans blocs (UE 610). Es tracta d'una troballa aïllada, ja que hem esmentat l'absència de nivells d'utilització pertanyents a aquest moment.

Al sud de l'estança, com a resultat de l'arranjament de la zona, fet que va comportar la destrucció d'un mur medieval (UE 655), es va formar l'estrat UE 644. Malauradament, aquesta capa no ha proporcionat material ceràmic que permeti una atribució cronològica exacta.

Casa 6. Núm. 42 de Jaume Giralt

Probablement amb els mateixos límits que en època contemporània, hem detectat a l'habitació nord dos dipòsits. D'una banda hi ha la UE 436, malmès per un dipòsit més recent, la UE 401, amb un estrat d'amortització (UE 496) que no ha proporcionat material arqueològic.

D'altra banda hi ha el dipòsit UE 513, de majors dimensions que l'anterior, malmès a les darreries del període mitjançant el retall UE 510. El material recuperat en l'estrat d'abandonament (UE 512 i UE 564), permet situar aquest moment a finals del segle XVII, amb la presència de ceràmiques blaves catalanes de Poblet. No obstant això, cal suposar un funcionament anterior per a aquesta estructura.

A l'oest d'aquesta estança hi havia un altre dipòsit (UE 471), amb escàs material ceràmic associat en el seu estrat d'amortització (UE 473).

A l'habitació sud hem evidenciat part de la xarxa de clavegueram (la claveguera UE 457 representaria la fase més recent i la UE 521 la més antiga). Procedent de l'estrat d'amortització de la claveguera 457, (UE 524), ha aparegut ceràmica blava catalana amb policromies d'Influència del

Renaixement.

A la cantonada oriental d'aquest àmbit s'ha documentat un tram d'escaleres de tres graons (UE 412) amb una amortització pertanyent al segle XVII, amb presència de reflexes metàl·lics de producció catalana (UE 478 i UE 509).

A la zona de contacte entre els murs perimetrals UE 424 i 440 es va evidenciar un estrat format com a conseqüència de l'espoli d'un pou medieval (UE 546). Aquesta capa ha proporcionat ceràmica decorada amb reflexes metàl·lics de pinzell-pinta.

Segles XV - XVI

Es tracta d'un període representat de forma dispersa a l'àrea excavada. Aquesta conservació desigual es pot explicar com a conseqüència de l'ocupació posterior que ha destruït les evidències pertanyents a aquesta forquilla cronològica. Podem apuntar, no obstant, la possibilitat que la incidència humana sobre aquest espai hagi deixat una empremta més subtil, com a conseqüència del context històric en què es produeix. No hi ha excessiva informació sobre el Quarter de Sant Pere en aquests segles, per aquesta raó és el més malament documentat. Tot i això, sembla que es tracta d'un sector sense cap especialització definida, un aspecte recolzat per l'anàlisi de la distribució de la riquesa, que fa pensar en una àrea "passiva" i relativament benestant.

Casa 1. Núm. 46 Jaume Giralt i núm. 70 Sant Pere Més Baix

Per sota d'una capa de preparació del terreny orientada al procés edificatori del segle XVII i posteriors (UE 20), es varen documentar les restes d'una edificació menor, formada per la fonamentació de tres petits murs formats per blocs, maons fragmentats i escàs morter de calç i

sorra de color taronja (UE 156, UE 158, UE 210). És probable que es tracti d'un corral o amb una funció similar, el qual devia tenir una part bastida amb materials peribles que no s'han conservat. Durant el seu desmuntatge amb metodologia arqueològica es va recuperar material ceràmic atribuïble als segles XV i XVI (ceràmica blava de Barcelona).

Casa 2. Núm. 72 de Sant Pere Més Baix

Atès el seu precari estat de conservació, no s'han evidenciat nivells ni estructures relacionades amb aquest moment. Aquesta circumstància cal relacionar-la amb l'ocupació moderna i posterior, que ha provocat la desaparició de qualsevol evidència pertanyent a aquesta forquilla cronològica.

Casa 3. Núm. 74 de Sant Pere Més Baix

Tampoc s'han localitzat restes pertanyents a aquesta forquilla cronològica probablement com a conseqüència de l'activitat constructora de períodes subsegüents.

Casa 4. Núm. 44 de Jaume Giralt

Formada possiblement per dues habitacions, una situada a l'est, a la part interior de la casa, i l'altra a l'oest, al costat de l'entrada. La seva compartimentació, però, no s'ha conservat com a conseqüència de l'arrasament que suposà el retall contemporani UE 396.

En el sector oriental de la casa, en un moment previ a la

instal·lació del clavegueram, es va excavar una cubeta (UE 605) destinada a la combustió. Probablement es troba relacionada amb l'activitat artesanal o domèstica. El material ceràmic que la farceix (UE 606, UE 627) permet situar el seu abandonament en els segles XV i XVI (Blaves de producció valenciana i barcelonina).

Casa 5. Núm. 25 de Metges

Hem pogut constatar el que probablement és l'habitació més interior d'una finca que té accés des del carrer Metges. Es troba delimitada al nord pel mur UE 422, a l'est pel mur UE 593, al sud pel mur UE 595 i a l'oest pel mur UE 424 i la UE 440. El nivell relacionat amb aquest moment és l'estrat UE 468, que ha proporcionat un ampli repertori ceràmic basat en decoracions en blau i reflexes metàl·lics de procedència valenciana i amb presència també de ceràmiques decorades en blau de producció barcelonina.

Sobre aquesta capa es va excavar una cubeta (UE 628) de planta ovalada relacionada amb la combustió. Presenta un possible element de sustentació superior, una possibilitat confirmada a través del forat de pal UE 664. Per les seves dimensions pensem que és de caire domèstic. No gaire abans existia com a estructura de combustió un element construït (UE 660) amb maons lligats amb morter ataronjat i de planta irregular amb tendència quadrada, que fou tallat per la cubeta UE 628. L'estrat que amortitza aquesta cubeta (UE 629) ha permès evidenciar ceràmica decorada en blau de producció de Barcelona i reflexes metàl·lics de producció catalana, fet que permet situar el desús d'aquesta estructura en el segle XVI.

A la part septentrional de l'estança hi ha el nivell d'ús UE 416, que ha proporcionat ceràmiques blaves de procedència valenciana i també de producció barcelonina.

D'aquest moment es conserva part de la xarxa de

clavegueram, formada per la claveguera UE 448 i un ramal secundari, la UE 462. El material ceràmic procedent de la seva amortització (UE 450 i UE 464) permet situar el seu desús en el segle XVI, tenint en compte l'aparició de reflexes metàl·lics de producció catalana. Probablement es tracta també de la solera d'una claveguera la UE 466. Aquest sistema d'evacuació d'aigües residuals està relacionat amb la fase més antiga d'un dipòsit (UE 530) que devia ésser reutilitzat com a fossa sèptica. Val a dir que aquest sistema es troba cobert per un estrat format amb abundant material constructiu i ceràmica blava de producció barcelonina (UE 459), amb una cronologia dels segles XV i XVI.

Casa 6. Núm. 42 de Jaume Giralt

Espai format per dues estances com a mínim, separades mitjançant el mur UE 428. Això segmenta la zona en dues estances diferents a les del període anterior. L'habitació est es troba delimitada pels murs UE 426 al nord, UE 424 i UE 440 a l'est i UE 428 a l'oest. El límit meridional no

ha pogut ser observat.

No s'ha conservat cap estructura ni estrats relacionats amb aquesta habitació com a conseqüència de la construcció de diversos dipòsits en època moderna. Podem esmentar, però, la presència del mur UE 432, de funció indeterminada. Potser es troba relacionat amb la contenció dels murs que conformen el dipòsit UE 436. També es va excavar l'estrat UE 519, que presenta alguns materials del segle XIV, segurament com a conseqüència de la destrucció de l'estratigrafia preexistent relacionada amb el mur UE 432.

A l'habitació oest, delimitada pels murs UE 428 a l'est i 430 al sud, s'ha excavat l'estrat UE 393, amb material ceràmic del segle XVI. Sembla ser una capa d'anivellament i preparació per relacionada amb el procés constructor d'època moderna. En el mateix context cal situar un retall

circular (UE 474), el farciment del qual (UE 475) ha proporcionat ceràmica decorada en blau de producció barcelonina, que permet situar la seva formació entre els segles XV i XVI.

Segles XIII - XIV

Tot i la coincidència de la major part dels murs perimetrals moderns amb l'ocupació medieval, el període es caracteritza per una major presència d'elements construïts, fet que devia provocar la creació d'espais amb unes dimensions menors. Cal assenyalar també l'absència d'alguns murs interiors potser pel material perible emprat en la seva construcció.

Casa 1. Núm. 46 Jaume Giralt i núm. 70 Sant Pere Més Baix

Espai de planta quadrada format probablement per dues habitacions rectangulars, una a ponent i l'altra a llevant, separades pel mur UE 22, delimitades a l'est pel mur perimetral UE 83, i al sud pel mur perimetral UE 79. L'existència d'altres compartimentacions no ha pogut ser corroborada atès l'alt grau d'afectació de la zona. Cal

considerar la possibilitat que es tracti d'una casa amb accés des dels dos carrers, com succeeix en època contemporània, malgrat que amb una partició invertida respecte a l'època posterior (en època posterior l'espai queda segmentat pel mur UE 9, orientat d'est a oest, mentre que en època medieval el mur UE 22 s'orienta de nord a sud). En aquest cas es tractaria de l'habitatge de majors dimensions amb accés des de dos carrers.

Al costat del mur perimetral UE 83, dins de l'habitació est, s'ha documentat una canalització (UE 260) construïda amb lloses de gres col·locades verticalment i amb evidències d'una coberta adintellada que només ha estat observada a l'extrem meridional de l'estança. Es trobava colmatada per un estrat (UE 246) amb ceràmica de producció catalana decorada en verd i morat. Tanmateix,

l'estructura devia funcionar durant un temps curt atès que a l'interior de la seva rasa constructiva (UE 261) s'excavà un estrat (UE 263) que contenia el mateix tipus de material ceràmic.

Relacionats amb aquestes estructures es va poder documentar un conjunt de nivells d'ocupació, formats per una seqüència que alterna diverses capes de calç i de terra piconada. Són els nivells UE 122, UE 123, UE 124, UE 173, UE 174, UE 175, UE 247, UE 248, UE 249 i UE 250. Cal remarcar que aquests nivells es troben relacionats amb ceràmica decorada en verd i morat, fet que permet suggerir un funcionament d'aquest espai a les darreries del segle XIII i tot el segle XIV.

Cal afegir la presència d'una cubeta amb abundants residus de combustió (UE 212), element que testimonia potser algun tipus d'activitat artesanal. També fem esment de la presència d'estructures de suport de caràcter perible a través de la documentació d'un forat de pal (UE 276).

De funció indeterminada hem evidenciat l'estructura negativa UE 286, que sembla el resultat de l'enfonsament puntual d'alguns nivells d'ús localitzats per sota de la cota final d'excavació. Per a regularitzar el terreny, l'aclofament fou reomplert amb pedres (UE 285). Desconeixem si aquesta alteració és provocada per la presència d'altres estructures existents en nivells inferiors. En aquest punt, com a conseqüència d'un problema de seguretat, no fou possible esbrinar les causes d'aquest estat de conservació diferencial.

Pertanyents a l'habitació oest malgrat que no hem pogut constatar la seva relació física amb el mur UE 22 per la presència d'un col·lector contemporani que seccionà tota la seqüència, hi havia els següents nivells d'ús formats per diferents textures de terra piconada: UE 182, UE 183

(aquest és un nivell de morter de calç força disgregat), UE 184, UE 185 i UE 186.

Al sud d'aquesta zona però sense relació física amb la darrera seqüència esmentada ni amb cap altra estructura d'aquesta cronologia s'han localitzat els nivells UE 154, UE 155 i UE 164.

Situats a la banda sud de l'habitació est i possiblement relacionats amb el moment en el qual funciona el pou UE 324, varen aparèixer els nivells de circulació UE 204, UE 205, UE 208 i UE 209. El lligam físic entre aquesta seqüència i el pou no ha estat confirmat per la presència del retall modern UE 217, que va suposar la interrupció estratigràfica de l'ocupació medieval en aquest sector.

En termes generals, els diferents nivells d'ús documentats han proporcionat nombrosos fragments de ceràmica (pisa blanca, decoracions en verd i manganès i vidrats grocs) que permeten situar el funcionament d'aquestes habitacions a les darreries del segle XIII i durant tot el segle XIV.

Per sota d'aquests nivells d'utilització s'han documentat un seguit d'obertures efectuades en el terreny geològic. A la part inferior de l'habitació est hi havia la UE 257, amb un estrat de farciment (UE 258) que no ha proporcionat material arqueològic.

A cotes inferiors de la seqüència localitzada al sud de l'habitació oest es documentaren els retalls UE 168 i UE 170. En concret, la UE 168 allotjava en el seu interior un estrat (UE 169) amb algun fragment de ceràmica vidrada blanca. Aquest estrat cobria les restes molt malmeses d'un mur (UE 172), que probablement fou espoliat (UE 170) en el context de processos constructius baixmedievals.

Casa 2. Núm. 72 de Sant Pere Més Baix

Amb accés des del carrer Sant Pere Més Baix, hi ha aquest habitatge de planta rectangular allargada d'una o més crugies, de les quals només n'hem evidenciat una, formada pels murs perimetrals UE 83 a l'oest, UE 91 a l'est, i UE 87 al sud.

Relacionats amb aquesta estança hem pogut documentar un seguit de nivells d'utilització formats per fines capes de terra piconada intercalades amb algun llit de calç molt disgregat. Són els estrats UE 228 (aquest format per una fina capa de calç), UE 240, UE 271, UE 288 i UE 289.

Dos d'aquests nivells han revelat la presència de ceràmiques de producció catalana decorades en verd i morat, de manera que es pot suggerir un funcionament d'aquest àmbit des de finals del segle XIII i durant el segle XIV.

Per sota d'aquests nivells d'ús i potser relacionat amb el procés constructiu d'època medieval, es va documentar un retall de planta circular (UE 290) amb un estrat de farciment (UE 291) que contenia poc material arqueològic, fet que dificulta aportar una cronologia absoluta.

Casa 3. Núm. 74 de Sant Pere Més Baix

És un espai de planta rectangular que té probablement una o dues estances. Es troba delimitat a l'oest pel mur UE 91 i al sud per les restes del mur UE 630. Aquest darrer ha estat significativament modificat a través de reformes posteriors (UE 160 i UE 586). D'altra banda, no hem pogut veure el seu límit oriental.

Relatiu al seu funcionament s'han excavat els següents nivells: UE 190, UE 617, UE 622, UE 623, UE 216, UE 626, UE 222 i UE 332. La major part d'ells

han proporcionat ceràmica decorada en verd i manganès, que permet identificar la seva formació a les darreries del segle XIII i durant tot el segle XIV.

A més s'ha documentat un retall de planta circular, que podria haver estat una sitja amortitzada com a abocador, la UE 223. Procedent del seu reompliment (UE 218) es va documentar la presència de ceràmica decorada en verd i morat. Aquesta estructura talla els paviments evidenciats a partir de la UE 216. Cal assenyalar també que, probablement relacionat amb l'arranjament del nivell UE 622, hi ha el retall UE 624, el farciment del qual (UE 625) no contenia material arqueològic.

Casa 4

La moderna casa 4, amb habitacions àmplies i accés des del carrer Jaume Giralt, era a l'edat mitjana un conjunt més complex pel que fa al nombre de compartimentacions i a les seves dimensions.

Casa 4a. Núm. 44 de Jaume Giralt

És formada pels murs perimetrals UE 83 a l'est, UE 335 al sud i UE 79 al nord (el mur de façana no ha estat localitzat en la present intervenció ja que la zona quedava fora per motius de seguretat). L'accés s'efectuava des del carrer Jaume Giralt i presenta una

compartimentació a través del mur menor UE 128, formant una habitació a llevant i una altra a ponent.

Relacionada amb aquest moment a l'habitació est hi ha la següent estratigrafia d'ús: UE 220, UE 259 i UE 272. Sobre aquest darrer nivell de calç i terra piconada, es bastí el mur UE 128, que substituï un altre mur de més entitat (UE 346). Els esmentats estrats, tot i contenir escàs material ceràmic, es poden

situar en els segles XIII i XIV, si tenim en compte l'aparició de ceràmica vidrada blanca.

A l'habitació oest hi ha els nivells d'ús UE 130, UE 131 i UE 272. La UE 272 devia funcionar en dues fases. La fase més antiga constituïa un sol àmbit delimitat pels murs 83, 335 i 79. No gaire més tard, la zona es compartimenta mitjançant el mur menor 128.

Cal afegir, que en aquesta fase més antiga funcionava la canalització UE 293, que és un retall allargat colmatat per la UE 294 i del qual es conserven les restes de l'element construït a través de la UE 576. Relacionats amb aquest moment l'estança té els paviments UE 272 i UE 273, que han revelat la presència de ceràmica decorada en verd i morat (segles XIII - XIV).

En un moment no gaire anterior es bastí el mur UE 346, amb unes dimensions majors que les del mur 128, malgrat que presenta una orientació molt semblant.

Relacionats amb aquesta antiga subdivisió de l'espai hi ha a l'est les restes de la canalització UE 305. Probablement fou substituïda després per la UE 293, amb la mateixa disposició i orientació. Cal vincular aquesta conducció amb els nivells d'ús UE 279, UE 295, UE 297 i

UE 298.

A l'habitació de ponent hi ha els nivells UE 345, UE 348, UE 349, UE 350, UE 356, UE 364, UE 369, UE 378, UE 379 i UE 386. Cal afegir l'existència de dos forats de pal (UE 341 i UE 342) segurament relacionats amb algun tipus d'estructura de suport elaborada amb materials peribles. Aquests elements funcionen amb el paviment UE 273.

L'esmentada seqüència estratigràfica no ha proporcionat material ceràmic en abundància. Malgrat tot, les troballes permeten situar la seva gènesi entre els segles XIII i XIV (ceràmica vidrada blanca, oxidada grollera, oxidada amb pintura de traços en negre).

Casa 4 b. Núm. 44 de Jaume Giralt

Es tracta d'una casa amb una o dues crugies i accés des del carrer Jaume Giralt. Es troba delimitada pels murs perimetrals UE 387 a llevant (que és la continuació del mur perimetral UE 83), al nord pel mur UE 335 i al sud per les restes molt malmeses d'un possible suport d'arcada o quelcom similar (UE 419) i del mur UE 420, que fou aprofitat en època posterior per bastir el parcel·lari més recent (UE 394 i UE 389). No s'ha documentat el mur de façana per quedar fora de la present intervenció i per motius de seguretat.

No hi ha evidències d'una compartimentació interna segurament com a conseqüència d'una activitat intensa en el període modern i contemporani, circumstància que ha afectat els estrats i estructures medievals. No obstant, cal destacar la presència d'una canalització d'aigües netes amb la mateixa disposició que a l'habitatge veí (casa 4a) i la mateixa orientació nord - sud. Es tracta de les restes malmeses d'un solc excavat al terra, la UE 537, situat a la part més interior de la casa.

L'estança presenta la següent pavimentació relacionada: UE 375, UE 461, UE 469, UE 494 i UE 534. El material ceràmic associat a aquesta seqüència és escadusser, malgrat que amb la presència de ceràmica vidrada blanca i decorada en verd i morat es pot establir una cronologia dels segles XIII i XIV. També s'ha detectat un retall (UE 535) possiblement relacionat amb algun tipus

de reparació, atès que es va detectar afectant el nivell d'ús UE 534. L'esmentat retall es troba reblert per un estrat (UE 536) que ha proporcionat poc material ceràmic.

Casa 5 o zona interior comunitària. Núm. 25 de Metges

És possible que, d'acord amb el parcel·lari modern, ens trobem a l'habitació més interior d'una casa que tenia accés des del carrer Metges. A diferència de la dinàmica evidenciada en les cases ja descrites, aquí l'estratigrafia medieval ha quedat profundament malmesa per l'ocupació baixmedieval dels segles XV i XVI. Cal tenir present també que l'excavació arqueològica es trobava fortament limitada a una cota màxima de fondària de 6, 25 m.s.n.m., punt en el qual es començaven a detectar els primers nivells medievals. Afortunadament es va poder avançar en aquelles zones afectades per les sabates de fonamentació de l'edifici projectat. De totes maneres, s'ha de considerar la possibilitat que ens trobem encara a l'interior d'una zona comunal.

L'habitació es troba definida pels murs UE 422 al nord, UE 593 a l'est, UE 666 al sud i UE 424 a l'oest. L'únic nivells d'ocupació pertanyent als segles XIII i XIV és el llit de calç UE 659, que presentava restes de ceràmica decorada en verd i morat. Per sota d'aquest nivell, malgrat que potser en relació amb el procés edificador d'aquest moment, s'han evidenciat els retalls UE 672, UE 674 i UE 675. Els seus corresponents estrats d'amortització (UE 670, UE 671 i UE 673) han proporcionat material ceràmic atribuïble als segles XIV i XV, amb la particularitat que hi és present la ceràmica blava de producció valenciana.

A aquesta mateixa cronologia es poden atribuir les restes d'una altra cambra molt malmesa per les edificacions recents, situada al sud de l'habitació descrita. Es troba limitada al nord pel mur UE 655 (que per les seves dimensions i tècnica constructiva sembla de menor entitat que els murs perimetrals), a l'est pel mur UE 593, a l'oest probablement pel mur UE 440. S'ha excavat

una successió no exhaurida formada per diversos nivells d'utilització d'uns 80 centímetres de potència: UE 648, UE 649, UE 657, UE 658 i UE 661. De la mateixa manera que succeeix amb l'habitació anterior, el material ceràmic relacionat amb aquesta seqüència revela l'existència de ceràmica blava valenciana, aspecte que permet situar la cronologia de la seva formació entre els segles XIV i XV.

En el mateix context que el nivell d'ús UE 648, es va evidenciar el retall UE 646, potser destinat a la col·locació d'algun accessori associat amb el mobiliari o quelcom similar. Cal afegir que l'estrat d'amortització (UE 647) contenia ceràmica vidrada blanca.

L'espai existent entre el mur UE 666 i el mur UE 665 no ha pogut ser documentat, i l'excavació ha finalitzat en l'estrat possiblement medieval

UE 667.

En un moment anterior a l'edificació de la fase més recent del mur UE 422, es va construir una estructura de planta circular, que podrien constituir les restes d'un pou segellat (UE 480). Malauradament, aquesta estructura es troba molt malmesa i tampoc s'ha pogut observar la seva seqüència estratigràfica ja que quedava per sota de l'afectació màxima de l'obra.

Casa 6. Núm. 42 de Jaume Giralt

És una zona dividida en quatre estances, com a mínim; dues orientades a l'est, que possiblement pertanyen a un sector d'ús comunal o a la finca que dóna al carrer Metges. La part oest quedava segmentada en dues habitacions, una al nord i l'altra al sud. Podrien pertànyer a dues cases diferents però l'estat precari de conservació de la zona impedeix establir amb fiabilitat la funció d'aquests àmbits.

Casa 6a. Després Núm. 42 del Jaume Giralt

Constitueix un espai format per dues cambres, potser corresponent a dues cases diferenciades. Cal tenir present les dimensions d'aquests àmbits, menor als 5 metres d'amplada cadascun, suficients per a la resistència de les bigues de fonamentació de cada edifici.

Separada pel mur perimetral UE 428 (que és la continuació de l'anterior UE 83), més a prop del carrer Jaume Giralt, a l'oest d'aquest mur i limitada al sud pel mur UE 430, s'ha detectat una habitació amb una canalització, probablement d'aigua destinada al consum humà (UE 482), que discorre amb la mateixa orientació que les evidenciades a les cases 1, 4a i 4b. L'estrat de la seva amortització (UE 484) ha proporcionat material ceràmic poc concloent.

Es va evidenciar la coexistència entre la canalització i el nivell d'ús UE 497, del qual es va recuperar ceràmica vidrada blanca. Probablement en el context d'alguna reparació estructural o amb la construcció del parcel·lari medieval cal situar el retall UE 507, que aparegué colmatat amb dos estrats (UE 491 i UE 498) amb escàs material arqueològic, tan sols alguns fragments de fauna.

En el context d'una possible reparació del mur UE 430, s'ha evidenciat el retall UE 500, del qual no s'ha recuperat material ceràmic associat. Per sota d'aquesta habitació s'ha localitzat la fonamentació d'un pilar (UE 516) que devia funcionar amb anterioritat. Probablement el mur UE 430 substituï aquest element de sustentació. Desconeixem, però, si aquesta estructura funcionava a l'interior d'una estança de majors dimensions o si bé complementava alguna altra construcció que separava la zona en dues cases diferents.

Al sud d'aquesta estança s'ha documentat parcialment una nova habitació formada pels murs UE 430 al nord, UE 428 i UE 451 a l'est, el mur UE 453 al sud i el mur UE 455 a l'oest.

En el seu interior s'ha excavat una capa d'enderroc (UE 532), amb presència de ceràmica de Barcelona decorada en blau (segles XV - XVI), que cobria un possible nivell d'ús (UE 542) no excavat. Sobre aquesta superfície es va construir una petita cubeta de combustió (UE 541) amb escàs material ceràmic en el seu interior (UE 540). Per les seves dimensions i ubicació, es tracta d'un element que testimonia algun tipus d'activitat artesanal i/o domèstica.

Casa 6 b o zona interior comunitària. Després Núm. 42 de Jaume Giralt

L'habitació de l'est, de planta rectangular, es troba separada pels murs UE 426 al nord, UE 424 i UE 440 a l'est, i UE 428 i UE 451 a l'oest. El marge sud no s'ha evidenciat per quedar fora de la present intervenció.

Es tracta d'una zona molt malmesa per la presència de diversos dipòsits moderns.

S'ha conservat una petita zona amb estratigrafia que també cal relacionar amb les restes del mur menor UE 434, de funció indeterminada. Són els nivells UE 519 i UE 520, amb presència de ceràmica vidrada blanca i decorada en verd i manganès.

A la cantonada entre els murs UE 426 i UE 428 s'han excavat dos nivells d'ús: UE 479 i UE 490, amb ceràmiques en verd i manganès de producció catalana i vidrada blanca.

En el sector sud d'aquesta possible estança s'han documentat les restes d'un mur (UE 549) en precari

estat de conservació que potser constitueix l'única evidència d'una subdivisió de l'espai en més cambres. A la zona de contacte entre les murs UE 424 i UE 440 s'ha detectat un pou (UE 544) espoliat en època moderna (UE 546). Tot i l'evident afectació, hem pogut evidenciar la presència d'altres nivells d'ús en aquest punt: UE 547, UE 548 (fou excavat, malgrat que sense material arqueològic) i UE 567. Aquestes capes d'argila i sorres piconades semblen estar en relació amb el mur UE 440, però la seva possible vinculació amb els altres murs de l'estança s'ha vist dificultada per l'existència d'estructures més recents.

Malgrat tot, es pot establir la possible vinculació d'aquest nivell amb les restes d'una edificació que podrien constituir una fase més antiga de les escales pertanyents al període modern. Es tracta de l'estructura UE 568, que és un mur menor construït amb petites pedres i material constructiu lligats amb morter ataronjat.

Segurament relacionats amb el procés constructor medieval, malgrat que per sota dels nivells d'utilització esmentats, ha aparegut els estrats UE 572 i UE 573, que constitueixen algun tipus d'anivellament. En aquest context també es va localitzar un retall (UE 570) de planta circular, que no es va poder exhaurir. No obstant això, la seva excavació malgrat que incompleta, ha proporcionat material ceràmic datable en els segles XIII i XIV (vidrada blanca i verd i morat) .

Zona comunal

Es tracta d'un espai format per 4 estances, com a mínim, que semblen tenir una marcada diversitat funcional.

Habitació 1 (després pertanyent a la casa 2)

L'habitació 1 és adjacent amb la casa 2 a la banda meridional. És de planta quadrada i es troba delimitada pels murs UE 83 a l'oest, UE 87 al nord, UE 95 a llevant i UE 105 al sud. Sobre el mur UE 87 hi ha un espai buit que permetia el pas des de la casa 2 (part obturada amb l'additament de la UE 266 en èpoques posteriors).

Respecte al mur perimetral UE 95, cal assenyalar que es tracta en època medieval d'un mur que separa una altra estança situada a l'est, probablement també d'ús comunal. En aquest sentit, al pou UE 97, que es troba situat al mig, s'hi podia accedir des de les dues cambres.

A l'interior d'aquesta cambra, a la cantonada est, hem evidenciat una estructura que pot ajudar a determinar la seva funció. Es tracta d'una construcció (UE 313) de planta amb tendència circular, bastida amb un mur de pedra seca. Els blocs que el conformen es troben

cremats, així com el paviment (UE 315) de rajoles que té a la part inferior. Probablement és un forn d'àmbit domèstic, si tenim en compte les seves reduïdes dimensions. Per sota d'aquest paviment de rajoles va aparèixer un estrat (UE 339) de preparació, amb abundants fragments de ceràmica, teules i maons. Tenint en compte la propietats refractàries d'aquest material, és possible que l'origen d'aquesta capa fos el resultat d'una reparació de l'estructura i del reaprofitament de les parts ja innecessàries. D'altra banda, aquests components constitueixen un aïllament eficaç de les altes temperatures. És necessari remarcar la presència de ceràmiques decorades en verd i manganès formant part d'aquesta capa.

Coetanis a aquesta estructura i amb el pou UE 97 es varen localitzar diversos nivells d'ús, alguns dels quals presentaven calç en la seva composició, malgrat que la majoria són de terra piconada. Es tracta dels estrats UE 278, UE 287, UE 292, UE 296, UE 299, UE 316, UE 317, UE 320 i UE 365, dels quals s'ha recuperat ceràmica catalana decorada en verd i morat.

Relacionats amb la combustió o amb altres processos potser artesanals, es varen excavar els retalls UE 265, UE 300 i UE 303. La majoria d'ells presenten evidències de termoalteració i un abundant component orgànic, segurament perquè deuen ser restes del combustible emprat en el forn. El material ceràmic recuperat a l'interior d'aquestes estructures corrobora la seva cronologia medieval. Fonamentalment presenten

decoracions en verd i manganès. Hem d'assenyalar, no obstant, l'aparició d'un fragment amb restes de pintura negra i vernís amb forma de gota formant motius vegetals (115-06-304-1). D'altra banda, pel que fa a estructures excavades en el subsòl i probablement vinculat amb un arranjament del mur UE 95, es va evidenciar el retall UE 307.

En un moment anterior, malgrat que tallant el nivell d'ús UE 365, just per sota del forn, es va documentar el que probablement era la fase més antiga d'una altra estructura, la funció de la qual no ha estat concretada. Es troba formada per un mur menor semicircular (UE 322) que retranqueja en direcció el mur UE 105 (UE 354). El conjunt probablement tenia majors dimensions, però fou reformat mitjançant la construcció d'aquest mur menor. Com a evidència del deteriorament de l'estructura original, es va detectar el retall UE 353, colmatat per un estrat (UE 312) amb ceràmiques catalanes decorades en verd i manganès.

Presenta una capa associada de morter de calç (UE 351). Atès que talla el primer nivell d'ús relacionat amb aquesta habitació, l'estructura devia funcionar poc després de la construcció de l'edifici. La construcció es trobava colmatada per un estrat (UE 340) amb evidències d'oxidació i de rubefacció, que no ha proporcionat material ceràmic concloent per establir la cronologia de la seva formació.

S'han documentat els retalls UE 370, UE 372 i UE 376, probablement vinculats amb els processos edificadors d'època medieval, en el qual devia ser necessària l'obtenció de matèria primera per al morter i altres materials constructius, o potser amb la intenció d'anivellar el terreny per a construir. El material ceràmic procedent dels estrats que els colmaten no resulta concloent per ser escàs i sense decoracions.

En el procés de desmuntatge del mur UE 105, hem pogut detectar la presència d'una fase més antiga. Hi ha una part que presenta enlluït de calç, aspecte que assenyala l'acabament d'aquest mur fent cantonada amb el mur UE 95. No gaire després, aquest espai fou tapiat a través de la continuació del mur UE 105 fins al mur perimetral UE 593. Aquesta dada permet afirmar l'existència de diferents accessos entre aquestes habitacions. Hem de tenir en compte que l'habitació 3 formada pels murs UE 105, UE 593, UE 110 i UE 387 té un pou d'època moderna, però no medieval. L'abastiment d'aigües devia estar garantit a través de l'ús comunal del pou UE 97, al qual s'hi accedia mitjançant la porta existent entre el mur UE 105 i el mur perimetral UE 593.

Habitació 2 (després pertanyent a la casa 3)

A la banda sud de la casa 3 es va evidenciar l'habitació probablement d'ús comunal Núm. 2, de planta quadrada, amb menors dimensions que l'habitació 1 i delimitada al nord pel mur UE 630, a l'est per la UE 597, al sud pel mur UE 105 i a l'est pel mur UE 95. Es dona la circumstància que juntament amb

l'habitació 1, tenia accés al pou UE 97. Relacionats amb el funcionament d'aquesta estança, s'han documentat els nivells UE 151, 152 i 153. Com s'ha esmentat anteriorment, amb una cronologia que no ha pogut ésser determinada, s'ha evidenciat la presència d'un enlluït de morter de calç en una part del mur UE 105, just a la cantonada amb el mur UE 95. La seva presència podria indicar que aquesta habitació es comunicava amb la següent situada al sud a través d'un accés obert. No gaire després el mur 105 es completà, tancant la comunicació existent.

Per sota dels nivells de circulació s'ha localitzat un retall indeterminat (UE 252), probablement resultat de l'arranjament de la zona abans del procés d'edificació medieval.

Habitació 3 (després pertanyent a la casa 4)

Estança de planta rectangular allargada situada al sud de les habitacions 1 i 2. Es troba delimitada al nord pel mur UE 105, a llevant pel mur UE 593, al sud pel mur UE 110 i a ponent pel mur UE 387. Cal assenyalar que adossat al mur perimetral UE 593 hi ha un altre mur afegit (UE 636) del qual no hem pogut esbrinar més per quedar fora del límit de l'excavació.

Com a elements construïts assenyalarem un dipòsit (UE 618) de planta quadrada recolzat al mur perimetral UE 593. Resultat del tancament de la zona que donava accés a les habitacions 1 i 2 i al pou UE 97, es va compartimentar aquest espai construint el mur UE 110 i el dipòsit UE 618. Tot i la seva cronologia medieval, el mur UE 110 i el dipòsit UE 618 ha de respondre a una reforma una mica posterior, probablement contemporània al tancament del mur UE 105, que permetia l'entrada a les habitacions 1 i 2, i sobretot l'accés al pou UE 97.

La destrucció d'aquesta zona és important, per aquesta raó hem detectat escassos nivells d'utilització relacionats amb aquesta cambra. Només s'han conservat nivells d'ús a l'extrem occidental de l'estança, un petit espai en contacte amb els murs UE 387, UE 110 i UE 105: UE 380, UE 384, UE 385 i UE 282. Cal afegir que es troben seccionats per l'arrasament modern UE 613.

Habitació 4 (després pertanyent a la casa 4)

Després de la reforma que va comportar el tancament de l'accés al pou UE 97 es va crear una estança de grans dimensions formada pels murs UE 593, UE 422, UE 426, UE 387 i UE 110. Es tracta d'una zona afectada per nombroses clavegueres modernes que han desestructurat l'estratigrafia preexistent. No s'ha excavat completament, de manera que de l'estratigrafia medieval d'aquest espai només s'han documentat els nivells superiors. Profundament malmesos pel sistema de clavegueres modernes, hi ha els nivells UE 575, UE 578 i UE 662. Aquests semblen equivalents i constitueixen un estrat d'anivellament fruit de la destrucció d'una estructura relacionada amb l'aprofitament de l'aigua. A la banda occidental de l'habitació es va conservar part d'un nivell d'ús format per graves compactades (UE 565). Una mica més amunt va aparèixer la UE 571, algun tipus de reforç del mur UE 426 a base de picadís de ceràmica i morter.

Abans de la compartimentació de l'espai que va suposar el tancament de l'accés al pou UE 97 i la construcció del mur UE 110 i del dipòsit UE 618, existia a la zona un altre tipus d'estructura relacionada amb l'aprofitament de l'aigua. Possiblement era contemporània al pou UE 97. Construïda juntament amb el mur perimetral UE 593, es va poder evidenciar una canalització de petites dimensions (UE 642) o peixera per a recollir l'aigua, en forma de motllura de mitja canya invertida de 15 cm de fondària, amb suport d'un mur d'uns 35 - 40 cm d'amplada de carreus i morter. Conservava una coberta de petites lloses i un lleuger pendent en direcció sud. Es troba connectada amb un mur de gruixària considerable (UE 632) a través d'un enlluït de calç blanca preservat de forma dispersa en ambdós alçats. El mur UE 632 es va construir de forma esbiaixada respecte al parcel·lari medieval i s'orienta est - oest. A la part superior del mur UE 632 es va construir una estructura de difícil interpretació funcional. Es tracta de la UE 614, formada per diverses teules disposades per la part convexa a sobre d'aquest mur. Segurament relacionat amb aquestes

estructures, es va evidenciar un mur menor (UE 650), que es recolza al mur UE 632, malgrat que aquest no presenta enlluït. És possible que aquesta construcció estigui relacionada amb algun tipus de suport superior que actualment no s'ha conservat. Aquests tres elements formaven un petit àmbit de planta rectangular del qual no hem pogut saber més. Cal assenyalar que com a conseqüència de la construcció del mur UE 110 i del dipòsit UE 618 no ha estat possible observar les dimensions totals d'aquesta estructura. S'han excavat diversos nivells que relacionats amb el seu abandonament (UE 640, UE 641, UE 652 i UE 654), que han proporcionat material ceràmic poc concloent per establir una cronologia fiable.

Anteriors a l'edificació d'aquestes estructures, i sense exhaurir totalment l'estratigrafia associada, hi havia la UE 654, sobre la qual es va excavar un retall de funció indeterminada (UE 668), farcit per la UE 663. Potser vinculat amb algun tipus de reforma medieval, es va excavar també el retall UE 574, que afectava les restes malmeses d'un nivell d'ús (UE 565).

Com a possible funció es pot suggerir la hipòtesi que es tracti d'un rentador o d'un dipòsit amb una canalització (UE 642) interna que proveïa d'aigua l'estructura. El mur menor UE 650 podria ser la part submergida d'un element de sustentació pertanyent a una teulada. Tanmateix, la presència d'estructures relacionades amb l'aprofitament de l'aigua podria assenyalar la presència d'un obrador o de quelcom similar, bastit en els primers moments de l'ocupació medieval de la zona.

7. CONCLUSIONS

En la present intervenció hem pogut documentar la dinàmica ocupacional d'una illa de cases pertanyent al barri de Sant Pere. No obstant, aquesta investigació ha estat sotmesa a una limitació relativa a la cota final d'excavació, que en ocasions ha estat insuficient per a poder observar la seqüència estratigràfica completa de la zona. A aquesta circumstància cal afegir un factor arbitrari, que és l'orografia de la zona, aspecte que té un cert grau d'influència en la localització del substrat geològic. Per aquesta raó hi ha una diferència substancial en dos dels sectors excavats. D'una banda, en el sector septentrional de l'excavació hem pogut assolir en molts punts el terra verge. En canvi, a la zona sud s'ha evidenciat la part superior dels murs pertanyents al parcel·lari i els primers nivells d'utilització baixmedievals.

Malgrat aquests inconvenients, s'han pogut evidenciar diverses estructures que pertanyen a tres fases d'ocupació. Tot esperant concretar al màxim l'atribució cronològica de les troballes a través de l'estudi pormenoritzat del material arqueològic recuperat, podem apuntar l'existència d'una activitat humana en època medieval (segles XIII - XIV), època moderna, que hem separat en dos períodes (segles XV - XVI i XVII - XVIII) i època contemporània (segles XIX - XX).

Segles XIII - XIV

És interessant remarcar que les troballes arqueològiques contrasten positivament les fonts escrites, aquelles que fan referència a la consolidació de la vilanova de Sant Pere, existent des de mitjans del segle XI. Tanmateix, recordem que en els inicis de l'ocupació de la zona entre Sant Pere de les Puelles i Sant Cugat del Camí, els textos esmenten uns extensos camps desproveïts de construccions. No fou fins finals del segle XI que no es construeixen cases, un procés edificador del qual es té constància també durant tot el segle XII. D'aquest moment, es creu que l'habitatge consistia en cases baixes, algunes cabanes, patis closos, abundants horts i farraginals.

La investigació arqueològica no ha refutat, de moment, el fet que no hi ha pràcticament restes de la ciutat altmedieval en aquest sector. I és que segurament les cases corrents sovint eren edificades amb tàpia, només amb un sòcol de pedra en els millors dels casos. Aquest tipus de material de caràcter més perible i la intensa ocupació posterior han provocat l'absència de restes pertanyents a aquest primer període.

La pràctica inexistència d'elements construïts atribuïbles a aquesta fase contrasta amb la relativa quantitat de retalls potser relacionats amb el procés edificador o vinculats amb l'activitat agrícola dels segles següents (XIII i XIV). És un tret comú a tota la zona estudiada la presència d'irregularitats sobre el terreny geològic que es varen farcir i/o cobrir amb un sediment similar al dels voltants. Malauradament no han proporcionat material ceràmic per establir una cronologia exacta.

Segons la documentació escrita, a les darreres dècades del segle XIII es detecta un creixement urbà continu. Probablement es pot atribuir a aquest moment la urbanització dels tres carrers de Sant Pere, una zona esmentada el 1271 com la "vilanova del Cogoll". Malgrat tot, les fonts indiquen que l'àrea era de baixa densitat d'ocupació, amb un tipus de casa simple; i sembla que el centre de les illes restà buit fins a una data més tardana. El mot casa, més apropiat per a contextos rurals, cau en desús en favor de la paraula *domus*, que tenia els baixos i un primer pis; un sistema que té nombrosos exemples documentats als Països Catalans i al sud-oest d'Europa. No obstant, veurem més endavant que l'existència d'un o més pisos no ha estat contrastada en la present intervenció. Les cases d'aquest moment, doncs, són senzilles, construïdes en un sol bloc i no pas en unitats separades; amb un pati petit i a prop dels seus veïns, una proximitat que causa disputes.

Una dada interessant i relacionada amb les troballes evidenciades fa referència a l'esfera agrícola del segle XIII. Les dades disponibles indiquen que en aquesta centúria es produeix un increment en l'ús de la irrigació, a causa del deficient aprovisionament dels molins. Com a resultat d'aquest fenomen, la durada de la irrigació i la quantitat d'aigua extreta eren estrictament

controlades. Això tindrà també en conseqüència la utilització d'un ampli ventall d'estructures destinades a optimitzar l'aprofitament de l'aigua.

Així, doncs, els resultats de la present intervenció es vinculen amb una trama urbana plenament consolidada, que és un fenomen documentat a partir del segle XIII. Les troballes consisteixen fonamentalment en diferents habitatges orientats a tres carrers, que presenten una part central probablement d'ús comunal. La seva planta, dimensions i estructures internes es troben sorprenentment estandarditzades per les similituds que presenten: planta rectangular, fons d'entre 10 i 11 metres i amplada d'entre 4 i 5 metres. En concret s'han localitzat tres cases amb accés al carrer de Sant Pere Més Baix (una d'elles, però, fa cantonada i té entrada també des del carrer Jaume Giralt) i dues finques amb la porta al carrer de Jaume Giralt. Aquests habitatges es caracteritzen per tenir, en principi, una sola crugia de planta rectangular. La seva ocupació es veu confirmada a través de successius nivells de circulació en forma de sòls de terra piconada, arranats tot sovint amb llits de calç.

Com a excepció a aquesta dinàmica hi ha la casa 1, que fa cantonada amb els dos carrers esmentats. La superfície que ocuparia aquesta finca es troba actualment molt afectada per estructures i serveis moderns, per aquesta raó resulta complicat establir amb fiabilitat la distribució de les seves possibles estances, o si en realitat pertanyen a un sol habitatge. A grans trets, podem esmentar quatre seqüències de nivells d'ús separades espacialment i que no hem pogut relacionar ni per cotes ni per trets físics. Aquesta dada podria marcar l'existència de quatre sales, de les que no hem pogut evidenciar els corresponents murs de separació. Tan sols hem documentat el mur UE 22, que separaria l'espai en dues cambres, una a l'est i l'altra a l'oest. Al sud es localitzarien estructures relacionades amb l'explotació de recursos agrícoles mitjançant el dipòsit UE 326 i UE 328 i del pou UE 324. La contemporaneïtat d'aquest pou amb el de la zona comunal (UE 97), **no s'ha pogut establir amb seguretat en l'estat actual de la investigació.**

Cal comentar també un tret que diferencia la casa 4a de la resta. Es tracta de la presència continuada d'una partició interna, segons hem pogut observar en el mur originari UE 346 i en el que el substituï (UE 128). L'aparició d'aquest

element potser es deu a un millor estat de conservació, de manera que es pot considerar l'existència de diverses crugies ja desaparegudes en les altres cases documentades.

Resulta interessant remarcar l'existència d'una canalització d'aigües netes situada a la part interior de les cases 1, 4a, 4b i 6a i que discorre paral·lela al mur perimetral UE 83. Tot i presentar diferents trets físics, potser per respondre a diverses solucions constructives, diferents recursos econòmics i també provocats per un desigual grau de conservació, es tracta de la mateixa estructura que vessava les seves aigües en direcció sud. La seva presència denota una certa planificació en la construcció d'aquests habitatges; un projecte que permet suggerir la seva contemporaneïtat.

En oposició a les inferències extretes a partir de la documentació de l'època, sembla que el centre de les illes no restà buit. Hem pogut constatar l'ocupació d'aquest espai a les darreries del segle XIII i durant el segle XIV. Segurament la part més interior d'aquests habitatges es destinà en un primer moment a la construcció de diversos sistemes de rec que cal situar en un context eminentment rural. No gaire més tard, aquest espai s'orientà a la producció artesanal.

A un nivell més precís, és possible que tot just després de la urbanització de l'indret, la zona central es tractava d'un espai més ampli en el qual es construïren dues estructures orientades a l'aprofitament de l'aigua, un pou (UE 97) i una cisterna o similar (formada per les UE 632, UE 642 i UE 650). Aquesta circumstància cal relacionar-la amb el context d'intensificació de la irrigació per la limitada operativitat dels molins a la Barcelona del segle XIII.

Atès el seu precari estat de conservació, l'estructura de grans dimensions amb enlluït hidràulic a les seves parets, resulta de difícil interpretació. El fet de localitzar-se en una zona de possible caràcter comunal, suggereix que es pugui tractar d'un rentador o d'un dipòsit d'aigua. En consonància amb aquesta probabilitat, la construcció devia aprofitar com a cabal a través de diverses canalitzacions secundàries les aigües del Rec Comtal, situat molt a prop de la present intervenció. Relacionada amb aquest sistema, la canal UE 642 devia

ser una de les peixeres suplementàries que conduïa l'aigua procedent d'aquella obra hidràulica.

Hi ha una altra possibilitat funcional malgrat que no recolzada per les troballes. D'estar relacionada amb un obrador, els estrats d'amortització podrien contenir evidències de l'activitat que s'hi realitzà. Ans el contrari, les capes d'abandonament d'aquesta estructura són bastant homogènies i amb material fonamentalment constructiu en el seu interior.

En definitiva, el problema per a interpretar aquesta estructura és que hi ha una manca de perspectiva donat que l'entorn es troba destruït per l'ocupació baixmedieval, moderna i posterior.

No gaire després d'aquest primer moment d'edificació medieval en el que l'espai central no presentava interferències arquitectòniques, apareixen algunes subdivisions formant habitacions de menors dimensions. Això és potser una conseqüència de les possibles disputes per l'ús de la zona comunal o probablement perquè sorgeixen noves possibilitats funcionals d'aquest espai, en un context en què apareixen amb força les activitats productives.

La dinàmica general del quarter de Sant Pere és d'una certa passivitat pel que fa a l'activitat artesanal. No obstant, la illa de cases que ens ocupa presenta una concentració demogràfica molt més elevada que a la resta del quarter, amb densitats similars a les del quarter de Mar (veure la planimetria de Guàrdia i Espuche, 2002). El fet d'haver documentat una segmentació de l'espai central podria corroborar arqueològicament aquest creixement i la determinació funcional de cada cambra sembla fonamentar l'existència d'algun tipus d'obrador.

En aquest moment la zona d'ús comunal se segmenta en, com a mínim, quatre estances. A l'habitació 1 s'hi devia realitzar algun tipus d'activitat artesanal relacionada amb la combustió. Es tracta d'una funció recolzada per l'aparició en el seu interior d'un possible forn circular amb un paviment enrajolat (UE 313) i de nombroses escombreres que tenen un farciment amb abundant rebuig procedent de la combustió (UE 265, UE 300 i UE 303). Cal assenyalar també

que en els successius nivells d'utilització hi ha documentada la presència destacable de carbons i cendres, elements que recolzen aquesta hipòtesi.

Les habitacions 2, 3 i 4 es troben seriosament malmeses per l'ocupació moderna i posterior. De l'habitació 2 han quedat escasses evidències pertanyents a aquest moment com per establir de forma fiable el seu propòsit. No obstant, ha quedat constància de la seva ocupació a través de nombrosos nivells d'ús, alguns d'ells arranats amb calç. Tanmateix, sembla que compartia l'ús del pou UE 97, malgrat que ja s'havia dividit l'espai amb la construcció del mur UE 95 i de la continuació del mur UE 105 fins al mur perimetral UE 593. L'habitació 3 potser era destinada a l'emmagatzematge del gra, possibilitat evidenciada a partir de la documentació del dipòsit UE 618. La seva ocupació successiva també s'ha evidenciat a través de diversos nivells d'ús. L'habitació 4 es troba també profundament afectada per la xarxa de clavegueram d'època moderna. A més és una zona excavada parcialment, de manera que hem pogut relacionar alguns nivells d'utilització amb alguns dels murs, però no els hem pogut evidenciar d'una manera completa.

A aquestes quatre estances centrals es poden afegir dues més situades al sud de l'habitació 4. Es tracta d'un espai documentat també de forma incompleta, malgrat que podrem concretar quelcom més a partir de l'acarament de les dades obtingudes en la intervenció arqueològica adjacent. Tot i aquestes limitacions, podem esmentar que la zona conserva en millor estat les restes pertanyents a una cronologia una mica posterior, en concret, del segle XV. Possiblement de la casa 5 o pertanyents a l'habitació 5 de l'espai comunal, hi ha evidències d'una ocupació anterior (possiblement el nivell de calç UE 659 i les restes d'un mur menor, UE 666), però no les hem pogut relacionar físicament amb les cambres confrontades. Al sud de la zona excavada, separats per un altre mur menor, UE 666, hi ha una successió de nivells de circulació anteriors al segle XV. L'excavació parcial i el precari estat de conservació de les restes impedeixen concretar la funció d'aquest espai en època medieval.

Pertanyent a la part més interior de la casa 5 o potser també a una estança d'ús comunal, hi ha l'habitació 6b, un espai molt malmès per la presència de

diversos dipòsits. Només hi ha constància del seu ús a través dels nivells de terra piconada i de calç evidenciats en una petita part de l'estança, a la zona nord i una altra petita porció al sud. També hi ha les restes del que possiblement era un pou (UE 544), que fou espoliat en època moderna. Aquestes troballes tampoc permeten determinar la funció per a la qual s'havia concebut la sala.

El que hem anomenat casa 6a al llarg del nostre estudi podria tractar-se de les restes de dos habitatges separats per un mur que, atès el seu precari estat de conservació, no té l'entitat adequada (UE 430). Tot i això, la construcció separa l'espai en dos àmbits de 4 metres d'amplada, dimensions en concordança amb la corresponent biga mestra sobre la qual descansava l'edifici. Aquesta biga, segons els textos (Guàrdia i Espuche, 2002), tenia uns 5 metres d'amplada. En una d'aquestes estances s'han documentat indicis d'activitat artesanal i/o domèstica mitjançant l'estructura de combustió UE 541.

Segles XV - XVI

La presència de menys troballes fan difícil aportar una acurada descripció del parcel·lari d'aquest moment. No obstant això, pressuposem certes similituds amb el període precedent atès que algunes de les estructures queden superposades als estrats i estructures medievals, però sense destruir les parets mestres. Pertanyents a aquest període hem localitzat a la casa 1 un retall allargat, que potser es tracta del negatiu d'un element construït, i les restes d'una edificació menor que ha estat interpretada com a corral. La seva ubicació, molt a prop de la façana que dona al carrer de Sant Pere Més Baix resulta contradictòria amb la funció proposada. L'estat de conservació de les restes no permet concretar amb més precisió l'objectiu per al qual fou bastida aquesta construcció.

El segle XV té com a episodi més rellevant la "colonització manufacturera" del quarter de Sant Pere. És en aquest context que caldria situar les edificacions localitzades en el sector meridional de l'àrea excavada.

Probablement no deuen estar relacionades amb processos industrials a gran escala, però les estructures de combustió (UE 605 i UE 628) evidenciades en aquest punt potser formen part d'un sistema complex en el que s'interrelacionarien els focs i altres construccions no conservades. La seva ubicació recolza aquesta hipòtesi, ja que probablement es troben a la part més interior de l'habitatge núm. 5 del carrer Metges o a la part comunal de l'illa de cases intervinguda. En aquella època, era la zona més utilitzada per a la col·locació de l'obrador.

Segles XVII - XVIII

A aquest període s'atribueix el predomini absolut de les tipologies residencials associades a l'habitatge unifamiliar, però la documentació de l'època demostra que moltes cases estan ocupades per més d'una família. Aquesta utilització plurifamiliar queda recolzada pels documents notariaus, força explícits en relació amb l'ús compartit dels serveis o per la realització d'obres menors. Es coneix a la Barcelona d'aquest moment l'existència de propietaris que uneixen finques veïnes adquirides al llarg del temps, mentre que n'hi ha d'altres que, al contrari, subdivideixen grans cases per percebre'n lloguers o censos.

Les parets mestres, que coincideixen sovint amb les mitgeres, formen l'esquelet més permanent del teixit urbà. Els murs mestres resulten caríssims, per aquesta raó són intocables i només s'hi obren forats, com portes o finestres. Potser és la raó per la qual a l'àrea intervinguda s'estalvien aquella despesa i aprofiten al màxim el parcel·lari preexistent.

El fenomen observat a l'àrea excavada sembla coincidir més amb l'absorció de diferents propietats, que no pas amb el de la segmentació que té per finalitat l'obtenció de lloguers. Hem detectat la manera en què algunes de les parets mestres de les petites cases medievals són reaprofitades com a límits de les propietats de majors dimensions recentment creades. També hi ha alguns trams d'aquests murs perimetrals que foren totalment arrasats, circumstància que sobta tenint en compte el procediment costós que suposava la construcció de les parets mestres. Això s'ha pogut observar a la casa 4, indret en què el

mur perimetral UE 83 fou destruït fins als seus nivells de fonamentació amb la finalitat de crear un espai de majors dimensions.

Desconeixem si les parets mitgeres i altres murs de menor entitat que coincideixen amb l'antiga partició medieval són reutilitzats amb propòsits arrendataris. Ja hem fet esment de la manca de nivells d'utilització relacionats amb aquest moment. Tan sols hem evidenciat algunes estructures subterrànies i, puntualment, alguns paviments dispersos que es troben en relació física amb el parcel·lari medieval. Excepcionalment s'han posat al descobert les restes d'una escala amb graons de pedra (UE 412) a la casa 6, però no hem esbrinat la seva funció per quedar fora de la nostra intervenció. Fonamentalment hem localitzat alguns dipòsits destinats a l'emmagatzematge de gra i alguns pous negres a quasi tots els habitatges: a la casa 1 (UE 12), casa 2 (UE 103), casa 3 (UE 187 i UE 584), casa 4 (UE 245) i a la casa 6 (UE 436, UE 471 i UE 513). També s'ha evidenciat part de la xarxa de clavegueram a les cases 1, 4, 5 i 6, aspecte que indica un nivell de circulació situat més amunt.

L'absència de material ceràmic concloent a l'interior dels murs ha impedit observar les possibles reparacions pertanyents a aquest període. No obstant, podem aventurar que el tancament de l'accés al pou medieval UE 97 de la casa 2, a través de la construcció d'un nou mur (UE 266) es devia produir en aquest moment.

També podem atribuir a època moderna la pervivència de l'aprofitament del nivell freàtic que ja havíem observat a l'edat mitjana. En aquesta etapa es construeixen el pou UE 89 de la casa 2, probablement el pou UE 120 de la casa 3 (que substitueix el pou medieval UE 97), i el pou UE 107 de la casa 4.

Possiblement relacionat amb algun procés industrial i/ o domèstic, s'ha documentat una estructura de combustió molt malmesa per l'ocupació posterior (UE 487).

Segles XIX - XX

Tot i la important activitat manufacturera relacionada amb la indústria tèxtil que s'hi desenvolupà al barri de Sant Pere, en la present intervenció no hem

evidenciat estructures que es puguin relacionar directament amb aquest treball. A més, en aquest període la indústria tèxtil s'havia traslladat al barri del Raval com a conseqüència de la manca d'espai en aquest barri. En conseqüència, només havien romàs a la zona els tallers de caràcter més tradicional.

D'aquest moment hem pogut observar, tot i que de forma incompleta, els nivells de circulació relacionats amb l'antiga illa de cases recentment enderrocada. Aquests paviments s'han evidenciat a les cases 1, 2 i 3. També s'ha documentat part de la xarxa de clavegueram i alguns dipòsits amortitzats com a fosses sèptiques. Com a evidència física de la presència de més pisos, hem localitzat diversos celoberts i alguna caixa d'escala. Aquestes darreres edificacions són aprofitades, en ocasions, per a construir alguns pous negres que es devien destinar a l'obtenció d'adobs.

En aquest temps es produeix també la inutilització definitiva del pou medieval UE 97 amb la construcció d'una arc de descàrrega que li passa per sobre. Aquesta solució constructiva té la finalitat de fer contínua i sòlida la línia perimetral que separa les cases 2 i 3.

La present intervenció arqueològica ha permès evidenciar una petita part de l'evolució urbanística de Barcelona i els trets fonamentals de la casa medieval. A diferència del que s'afirma en les escasses sistematitzacions sobre el tema, que esmenten la impossibilitat d'establir un tipus de casa com a model, aquesta zona de la Barcelona medieval s'organitzava en cases relativament estandarditzades, tant per les seves dimensions com per la forma de la seva planta.

En general, les cases medievals es trobaven distribuïdes en illes irregulars i molt densament habitades, construïdes perpendicularment als carrers de Sant Pere Més Baix, Metges i Jaume Giralt. Els habitatges més senzills, als que sembla que es corresponen les cases evidenciades en la present intervenció, s'elaboraven amb tàpia o pedra i un entramat de fusta amb els quals formaven volades (balcons, ràfecs, etc) per ampliar l'espai habitable. La coberta devia ser

de teules amb diverses obertures que funcionaven com a finestres (cada vegada més per influència de l'art gòtic). Presenten paviments amb una fenomenologia diversa (de pedra, llosa, terra barrejada amb calç o terra trepitjada), estructures verticals, com xemeneies i també terrats (González, R., 2003). La majoria eren petites ja que no podien superar una amplada de 5 metres: la corresponent a la biga mestra sobre la qual descansava l'edifici. La fondària podia ser considerable; una dada que s'ha pogut confirmar en la present excavació, amb unes cases que presenten una fondària d'entre els 10 i els 11 metres.

Aquest tipus de casa simple es devia correspondre amb la vivenda d'una classe modesta, formada per treballadors o pagesos, situada prop dels camps de conreu i relativament allunyada dels centres de poder o de les grans cases aristocràtiques de l'època.

L'habitatge es completava amb un pati posterior o un hort contigu. Malgrat les similituds entre els habitatges documentats, hi ha una certa diversitat funcional de l'espai interior d'acord amb la situació social i l'activitat laboral dels ocupants. En el cas que ens ocupa, la variabilitat de la zona central, amb un probable ús comunal, s'explica a partir de les successives particions observades, potser com a conseqüència de les disputes entre els veïns i segurament també per la irrupció artesanal del segle XIV i posteriors. Al concepte fortament arrelat de les àrees amb caràcter comunal com a zones fonamentalment de conreu de farratges o d'explotació forestal, caldria afegir la possibilitat que tinguessin un ús orientat a la producció preindustrial.

Volem destacar els orígens de l'ocupació d'aquest territori, moment en el qual l'àrea de caràcter comunitari sembla tenir més importància, donat que presenta unes majors dimensions, i en la que es fa palesa la importància de l'activitat agrícola, mitjançant la construcció d'elements relacionats amb aquest domini. El treball del camp requeria d'estructures orientades a l'aprofitament dels recursos hídrics. En aquest context cal situar la construcció de diversos pous i d'un possible rentador.

Per a recolzar la hipòtesi relativa a la rellevància de la zona comunal, cal tenir present el paper de la casa tradicional, que era un espai de relació familiar i social. La cuina, la pica o els rentadors, el pou, la fossa sèptica o els sanitaris, si n'hi havia, són edificacions que creen la necessitat de mantenir col·lectivament una propietat compartida (real o en usdefruit), a través de diverses activitats com la neteja feta amb aigua dels patis, l'emblanquinat anual, el manteniment de la teulada, i altres. A més, el rentador era un lloc de relació social, d'intercanvi d'informació, d'interacció entre dones, habitualment immerses en les tasques domèstiques dins el nucli familiar. Per aquesta raó els patis, els corrals o els vestíbuls, independentment de la seva localització en l'esquema planimètric de la casa, juguen un paper fonamental, des d'un punt de vista constructiu i social de la vivenda (Ladero Quesada, M. F., 2001).

L'espai utilitzat col·lectivament fou substituït progressivament per un ús merament empresarial o, com a molt, individual. En època moderna els oficis industrials orientats des de la baixa edat mitjana cap a la producció per als mercats exteriors, baixen en detriment dels oficis orientats al consum, fonamentalment al comerç. En aquest context, el barri de Sant Pere se situava a la perifèria, una àrea àmplia i heterogènia que té com a eix central el Rec Comtal, que presenta un teixit urbà intensament aprofitat i un caràcter eminentment industrial. El desenvolupament de l'activitat tèxtil i els interessos immobiliaris van provocar l'absorció dels antics espais comunals d'època medieval i l'engrandiment de les diferents propietats.

Més tard, el pla de Cerdà no va tenir ni tan sols la influència conceptual esperada sobre la zona estudiada, tot i que aquesta quedava fora del seu àmbit de realització. El projecte contemplava la creació de l'interior de les illes d'edificis com a espais verds on es desenvolupés la vida social de la comunitat. Aquesta utopia urbana no s'ha complert de cap de les maneres, els patis interiors foren substituïts per pàrquings, magatzems o rebotigues, elements més acords als interessos de la classe burgesa, una creació genuïna del present model econòmic del capital.

8. BIBLIOGRAFIA

AADD (1992), *Història de Barcelona. La formació de la Barcelona medieval*, BANKS, P., "L'estructura urbana de Barcelona, 714-1300", pp.25-71, Enciclopèdia Catalana, Ajuntament de Barcelona, Barcelona.

AADD (1993), "Intervencions a Barcino (1982-1989): Avinguda de Francesc Cambó", *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya: Època romana Antiguitat tardana*, Barcelona.

AADD (1993), *Congrés d'història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història*. Barcelona, 20, 21, 22 d'octubre de 1993. Volum I. Ponències i Comunicacions.

AADD (1997), *Els barris de Barcelona. Vol.1: Ciutat Vella i Eixample*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

AADD (2003), *L'art gòtic a Catalunya. Arquitectura. Dels palaus a les masies*. Vol. III. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

AADD (2005), *Memòria de les intervencions arqueològiques de les zones A, B, C, D, del "Projecte d'infraestructures troncal des del carrer Carders a la central de RSU, en el mercat de Santa Caterina, al districte de Ciutat Vella, de Barcelona"*, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

AGUELO, J. i HUERTAS, J. (2002), *Informe del treballs arqueològiques a la zona de Sta. Caterina. Agost – octubre de 2002*, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

AGUELO, J.; HUERTAS, J.; PUIG, F. (2003), "El convent de Santa Caterina de Barcelona: L'aportació de l'arqueologia" a *Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i moderna a Catalunya. Actes*, Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval, Sant Cugat del Vallès, pp. 78-86.

ALVARO, K.; PADILLA, I. (1999), *Informe preliminar dels treballs realitzats a la intervenció arqueològica dels carrers Fonollar i Jaume Giralt de Barcelona*, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

BALAGUER, V. (1865), *Las calles de Barcelona*, 2 volums. Barcelona.

BATLLORI, A., LLUBIÀ, LL. (1974), *Ceràmica catalana decorada*, Vicens Vives, Barcelona.

BELTRÁN DE HEREDIA, J. (2007), "Pisa arcaica i vaixel·la verda al segle XIII: l'inici de la producció de pisa decorada en verd i manganès a la ciutat de Barcelona", *Quarhis: Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, 3: 138-158.

BENENTE, F. (1992), "La maiolica ligure del XVI secolo in alcuni contesti della Liguria di levante", a *Atti del XXV Convegno Internazionale della ceramica* (pp.195-208).

CARANDINI, A. (1997), *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*, Crítica, Barcelona.

CERDÀ I MELLADO, J. A. (2001), *La ceràmica catalana del segle XVII trobada a la Plaça Gran (Mataró)*. Associació Catalana de Ceràmica Decorada i Terrissa, Barcelona.

CINGOLANI, S. F. (2005-2006), "Historiografia al temps de Pere II i Alfons II (1276-1291). Edició i estudi de textos inèdits: 5. La Crònica de Sant Pere de les Puel·les i les Gesta Comitum Barchinonensium IV", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 50, en premsa.

FÀBREGAS, M. (2002), *Memòria tècnica del sondeig arqueològic realitzat al nord del solar de Fonollar, 13 (Barcelona)*. Octubre del 1999, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

FERRER, C., HINOJO, E. (2003), *Informe de la intervenció arqueològica als carrers Allada - Vermell, Jaume Giralt, Pou de la Figuera i dels Metges (Barcelona). Desembre 2002-Abril 2003.*

GONZÁLEZ, R. (2003), *Les Cases de Barcelona*. Dins *L'art Gòtic a Catalunya*, vol. III, Barcelona.

GRANADOS, J. O. (coord.) (1989), *Sondeig arqueològic a l'avinguda Cambó (Barcelona). 1984-1985*, Inèdit, Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

GUÀRDIA, M., ESPUCHE, A. (2002), "Consolidació d'una estructura urbana", a AADD, *La ciutat consolidada (segles XIV-XV)*, pp. 35-72, Enciclopèdia Catalana, Ajuntament de Barcelona, Barcelona.

GUÀRDIA, M., ESPUCHE, A. (2002), "Estructura urbana", a AADD, *Barcelona dins la Catalunya Moderna (segles XVI i XVIII)*, pp. 42-101, Enciclopèdia Catalana, Ajuntament de Barcelona, Barcelona.

HARRIS, E. C. (1990), *Principios de estratigrafía arqueológica*, Ed. Crítica, Barcelona.

HUERTAS, J. i MORER, J. (1998): *Memòria de la intervenció arqueològica al mercat de Sta. Caterina. Desembre 1997- març 1998*. Inèdita. Barcelona.

HUERTAS, J. (2000), *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de Jaume Giralt 4-10 (Barcelona)*, Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

HUERTAS, J. (2003), *Memòria de la intervenció arqueològica al solar Fonollar / Gombau (Barcelona)*, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

IZQUIERDO, P.; LUENGO M. (coords.) (2002), "Viladecans, un indret dins l'estructura feudal de l'Eramprunyà. Segles X- XIII", *Viladecans, terra de pagesos i senyors. Els temps medievals*, pp. 52 - 105, Arxiu Històric de Viladecans, Ajuntament de Viladecans.

LADERO QUESADA, M. F. (2001), *La vivienda: espacio público y espacio privado en el paisaje urbano y medieval*, "Introducción: la diversidad de modelos de ciudad en la España medieval". Biblioteca Gonzalo de Berceo.

LLORENS, J. (1977), *Plats i pots de ceràmica catalana. Segles XV al XVIII*. Ed. Altès S.L. Barcelona.

LLORENS, J. (1989), *Ceràmica catalana de reflex metàl·lic: segles XV al XVII*, F. Llorens S. A., Barcelona.

MESQUIDA, M. (1998), "La producción alfarera de Paterna en la primera mitad del siglo XVI", *2as Jornadas de ceràmica medieval e pós-medieval. Métodos e resultados para o seu estudo*: 267- 281. Câmara Municipal de Tondela, Tondela.

MESQUIDA, M. (2001), *La cerámica dorada. Quinientos años de su producción en Paterna*, Ajuntament de Paterna, Paterna.

MESQUIDA, M. (2002): *La vajilla azul en la cerámica de Paterna*. Ajuntament de Paterna, Paterna.

MIQUEL, S. (2000), "La rajola catalana de mostra de Salvador Miquel, *Butlletí de l'Associació Catalana de la Ceràmica*, 22, Barcelona.

PALET, J. M. (1994), *Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució del territori entre l'època íbero-romana i l'altmedieval segles II-I a.C.- S.X-XI d.C.* A *Estudis i Memòries d'Arqueologia de Barcelona* núm.1. Centre d'Arqueologia de la Ciutat, Institut de Cultura, Barcelona.

PIERA, J. (1998), *Memòria tècnica de la intervenció arqueològica al Carrer Fonollar, 13 (Barcelona)*, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

PINEDO, C., VIZCAÍNO, E. (1977), *La cerámica de Manises en la historia*, Editorial Everest, Lleó.

SANTANACH, J. (2003), "L'anomenada 'vaixella de dol'", *Butlletí informatiu de ceràmica*, 78-79: 12-80, ACCDT, Barcelona.

SOLE SABARIS, L. (1963), "Ensayo de interpretación del Cuaternario Barcelonés", *Miscel. Barcilonensia*, vol. II, pp. 7-54. Barcelona.

SUAU, L., MATAS, O. (2003), *Informe tècnic preliminar a la memòria de la intervenció arqueològica a la Zona C del "Projecte d'Infraestructures Troncals des del carrer Carders a la central de RSU, en el mercat de Santa Caterina, al districte de Ciutat Vella, de Barcelona*, Inèdit, Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

TELESE COMPTE, A. (1991), *La vaixella blava catalana de 1570 a 1670. Repertori, catalogació i proposta per a la seva nomenclatura*, Investigació bibliogràfica sobre la pisa hispànica, Barcelona.

VARALDO, C. (1992), "La maiolica ligure del cinquecento nello scavo della Cattedrale di Albenga", a *Atti del XXV Convegno Internazionale della ceramica* (pp.171-193).

VENTAYOL, A., PALAU, J., ROCA, A. (2002), "El contexto geotécnico de la ciudad de Barcelona", *Ingeniería del Terreno. IngeoTer 1*. U.D. Proyectos. E.T.S.I. Minas. U.P.M. Madrid.

Netgrafia

www.aj-viladecans.es

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

10. MATERIALS MOBLES

10.1. Inventari

10.2. Dibuix

10.3. Estudi

Ceràmica romana

La ceràmica romana evidenciada és escadussera i es localitzà fora del context original al qual devien pertànyer, ja que no hem documentat estructures o àmbits pertanyents a aquesta cronologia. Ha aparegut de forma dispersa en els diversos estrats d'època medieval i moderna excavats.

Els elements amb major representativitat són els fragments de ceràmica comuna oxidada. Es tracta de les produccions que tenen com a principal característica la "pasta tarraconense", és a dir, una argila depurada però amb abundant desgreixant de gra molt fi, dura i rugosa. En general, les superfícies són allisades i presenten pocs elements decoratius. El catàleg tipològic és ampli, i la seva funcionalitat variada, ja que hi ha des de vaixella de taula fins a recipients per al transport i emmagatzematge. Malgrat aquesta varietat, en la present intervenció no hem localitzat cap forma, i tan sols s'ha recuperat un fragment amb decoració de dos cordons aplicats.

També ha aparegut ceràmica comuna itàlica, caracteritzada per pastes habitualment de color vermell a vermell clar, amb una textura granulosa, desgreixant de quars combinat amb partícules volcàniques negres en forma de palets i d'escates minúscules de mica daurada. La superfície externa presenta sovint una pel·lícula de barbotina beix o beix gris. La difusió d'aquestes produccions és paral·lela a la de les àmfores itàliques, més precoç a Catalunya i el Llenguadoc occidental, a Marsella i sobre el litoral en general, a partir de finals del III aC; més tardana en altres indrets tot i que mai amb un gran abast espacial abans del segle I aC i fins a època augustiana. Tan sols s'han recuperat dos fragments que no permeten establir la forma a la qual pertanyen.

Pel que fa a la terra sigil·lata sudgàl·lica, és una producció ceràmica que comença cap a mitjans dels segle I i perdura fins el segle II. Està caracteritzada

per un vernís molt vermell i una pasta d'un to intens. En aquesta producció hi trobem peces llises i profusament decorades amb motius vegetals, festons i mètopes estampillades. Hem localitzat tan sols 2 fragments, un d'elles pertany a una vora de Drag. 27 a.

La ceràmica comuna africana de cuina es caracteritza per les pastes generalment de color vermell i ataronjat. Generalment una pàtina cendrosa cobreix la vora o el fons dels vasos per la seva part exterior. La part interna d'alguns plats tenen un revestiment d'argila (vernís o engalba). Aquest tipus ceràmic té la seva màxima difusió a partir del segle II dC i perdura fins tot el segle Vè i principis del segle VIè dC. A la present intervenció tan sols es localitzaren 2 fragments de comuna africana de cuina, dels quals un pertany a una vora de tapadora del tipus Ostia III-267.

Respecte a les àmfores ens limitarem a assenyalar l'escassa varietat de tipus i procedències que han aparegut al llarg de l'excavació. Fonamentalment hi ha representades les àmfores africanes a través de dos fragments informes.

També ha aparegut material constructiu, constituït per alguns fragments de tègula i d'ímbrex.

Material dels segles XIII - XIV

El conjunt ceràmic d'època medieval recuperat és relativament abundant en relació amb els fòssils directors que permeten l'atribució cronològica de les troballes, en concret de la ceràmica amb decoració en blanc i manganès i de la produïda a Catalunya amb decoració en verd i morat. Tanmateix cal afegir que l'estudi d'aquest tipus de ceràmica té limitacions relatives a la sistematització de les formes, la decoració de les peces, els tallers de producció i la seva difusió.

El material ceràmic associat a estratigrafia d'època medieval representa el 26, 4 % de tota la ceràmica recuperada. La ceràmica oxidada a torn té una presència del 51, 2 %, amb predomini dels fragments sense forma. Les pastes són principalment de color marró, amb presència de desgreixants de quars i mica, parets gruixudes i en les formes destinades a la cocció s'evidencien

restes de sutge a la cara exterior, com a testimoni de la funció per a la qual foren elaborades. Assenyalen la particularitat que algunes d'aquestes peces amb restes de carbonització foren elaborades a torn lent.

Pertanyents a aquest grup, hi ha una àmplia representació de formes: olla, greixera, cassola, fogó (i algun exemplar de reixa de fogó), tapadora, gerra, servidora, gibrell, tupí, escudella, plat i bol. Podem afirmar que hi ha un predomini de les formes destinades a la cocció d'aliments i al servei de taula. Excepcionalment hi ha algunes formes destinades al transport i l'emmagatzematge, com el poal, l'alfàbia, la tenalla i el cossi.

Pel que fa a les decoracions, hem de remarcar el predomini dels motius incisos a base de meandres, línies paral·leles i figures geomètriques, com els rombes. D'altra banda, hi ha dos exemplars amb impressió de motius vegetals d'espigues i palmetes. També s'ha documentat en menor mesura l'aplicació de cordons sense decorar. Assenyalen un fragment decorat amb impressió d'una orla de flors i altres motius vegetals tot imitant l'atauric (115-06-301-1). Per últim, tot i el seu precari estat de conservació, cal esmentar la presència d'un fragment probablement corresponent a una gerra o un contenidor per al transport de líquids amb traces de pintura al manganès.

La ceràmica vidrada monocroma de cocció oxidada es troba representada en un 31, 1 % del total recuperat. D'aquest grup no hi ha predomini de cap color en concret, amb una presència del 30, 5 % tant del vidrat marró com del verd. No obstant, el vidrat melat presenta una lleugera major presència, amb un 31, 2 %. El vidrat groc només té una recurrència del 3, 6 %. Hi ha una incidència de vidrat malmès en un 2, 2 % dels casos documentats. En termes generals, aquest tractament es troba situat preferentment a la cara interna de les peces i és de caràcter dens i uniforme. D'altra banda, les pastes són homogènies, amb desgreixant dispers.

En relació amb el repertori formal de la ceràmica vidrada, s'ha observat una major representativitat d'elements destinats al servei de taula i a la cocció d'aliments, amb un predomini clar del gibrell i de l'olla. En menor proporció s'han documentat les formes gerreta, gerra, greixera, escudella, plat, morter,

servidora, tapadora i 3 fragments de llumenera. Amb la funció d'emmagatzematge i transport hi ha tan sols un fragment de tenalla i un altre de poal. Cal afegir la presència, malgrat que molt residual, de la cassola, que ve a complementar l'ús de la forma olla. Assenyallem la particularitat que no s'ha evidenciat la forma cossi o el tupí en els estrats pertanyents a aquest període.

La ceràmica comuna reduïda a torn suposa un 6,5 % del total de ceràmica documentada pertanyent a aquest període. Majoritàriament hi ha fragments informes, malgrat que les formes definides són representades preferentment a través d'olles i tapadores. També han aparegut, malgrat que en menor mesura, les formes gibrell, greixera, tapadora, plat i gerra. Es tracta de fragments amb una coccio de qualitat, de pastes que presenten abundant desgreixant, parets gruixudes i presència de sutge a les parets exteriors. Alguns presenten engalba i, sobretot, vidrat exterior. Aquest últim suposa el 8,7 % de la ceràmica reduïda i hi predomina el vidrat intern de color verd.

La ceràmica islàmica es troba representada tan sols a partir d'un fragment residual decorat en verd i manganès de procedència indeterminada i un sol fragment de vora d'escudella en verd i manganès probablement procedent de Manises.

Els casos que presenten la seva superfície amb vidrat de color blanc poden respondre a un problema de conservació, tot i que d'altres són la conseqüència d'un tractament intencional de les cares de la peça. Es tracta fonamentalment de ceràmica de taula amb presència de gerres, gerretes, plats, plats talladors, servidores, escudelles i escudelles d'orelletes. Excepcionalment s'han documentat un fragment de guardiola (115-06-659-1) i dos fragments corresponents a una tapadora (115-06-670-1).

Les peces decorades que defineixen l'atribució cronològica de les restes arqueològiques evidenciades són fonamentalment produccions catalanes amb diversos motius en verd i morat. Malgrat el seu valor com a fòssils directors, representen tan sols el 5,5 % de la ceràmica pertanyent del període.

Les formes es troben representades fonamentalment en plats, escudelles i, en menor mesura, servidors, plats tallador i algun exemplar de gerreta (115-06-321-1). La decoració a la vora combina diferents combinacions de registres amb motius geomètrics i vegetals. Predomina l'orla de dos registres en morat emmarcant un registre en verd, malgrat que també hi és present l'orla simple, i algunes variacions d'orles amb 4 registres en morat combinats amb motius geomètrics, i una presència desigual del color verd. Fonamentalment es tracta d'orles associades amb diverses línies horitzontals paral·leles, línies ondulades, ziga-zagues, rombes, reticulats i aspes. També apareixen amb motius vegetals i geomètrics.

El motius centrals de la peça són fonamentalment geomètrics, amb elements radials, retícules, estrelles, cercles, rombes o quadrats. També apareixen alguns motius heràldics i arquitectònics, a més d'escates de peix (un sol cas), dues possibles figures humanes i un fragment amb un motiu zoomorf. Els motius vegetals consisteixen en fulles, reiteradament la fulla de pi, pinyes, i esquematitzacions de l'arbre de la vida (un fragment) i de l'"Ave Maria".

Amb una presència de tan sols el 0,4 % hi ha sobre fons blanc amb traços en manganès s'han recuperat plats, plats tallador, gerretes i escudelles. Presenten una decoració a base de motius radials, heràldics i pseudoheràldics, vegetals i orles d'un o dos registres, a més d'algun cas amb traços de decoració malmesa.

Tot i l'abundància de fragments amb vidrat en color verd, identificada recentment com "pisa arcaica" de la Barcelona del segle XIII, amb les quals podríem relacionar les esmentades peces decorades, el tipus de decoració i les característiques tecnològiques dels fragments referenciats no permeten identificar-los amb els precedents de la pisa decorada en verd i manganès. A més no es troben relacionats amb cap altre element que permeti un endarreriment de la seva cronologia, com podria ser la presència de ceràmica islàmica. Els escassos elements identificats es troben fora de context. Per aquesta raó no disposem de suficients criteris discriminators per situar la cronologia de les restes arqueològiques evidenciades al segon quart del segle XIII, tal i com es proposa en un recent estudi sobre la vaixel·la verda

relacionada amb la pisa vidriada blanca amb decoració en morat i verd (Beltrán, 2007).

El metall es troba majoritàriament representat a través del bronze i del ferro. De bronze han aparegut 8 monedes (il·legibles malauradament), un clau, una sivella, una agulla de cap, dues plaquetes i quatre artefactes indeterminats. Elaborats en ferro, hi ha 13 claus de secció quadrada, a més de 20 artefactes indeterminats del mateix material.

Hem de comentar l'escassa representativitat del material de vidre. Hi ha un alt índex de fragmentació (35 fragments) i només s'han localitzat aïllats porcions pertanyents a les formes ampolla, got, copa i dos casos identificats com un setrill i un plat. La seva baixa presència denota un accés restringit a aquest tipus de producte, segurament reservat a les classes socials amb més poder econòmic.

Pel que fa a les restes de fauna, assenyalem la seva relativa abundància. Representen el 35,5 % de tota la fauna estudiada. No obstant, volem incidir en la particularitat de la pràctica absència de fauna malacològica i marina, potser, en la línia del que s'ha exposat anteriorment, per tractar-se de productes amb un accés diferencial i determinat pel poder adquisitiu. Tot i això, es tracta d'un tipus de material amb una insuficient representativitat estadística per tractar-se d'una excavació molt localitzada.

El material constructiu també hi és present en els nivells medievals, sobretot en els estrats d'enderroc i abandonament dels diferents àmbits documentats. Bàsicament es tracta de fragments de tègula, maons i rajoles, a més de nombrosos blocs de diversa composició litològica. No hem evidenciat altres materials que permetin completar la descripció dels materials emprats en les construccions medievals, com poden ser el tovot, el tapial o l'ús d'encanyissats, de difícil conservació.

Material dels segles XV - XVI

La ceràmica pertanyent a aquesta forquilla cronològica suposa el 19,2 % de tota el conjunt estudiat. El període comprès entre els segles XV i XVI es troba

representat a través de la vaixella blava i de reflex metàl·lic valenciana i la ceràmica decorada en blau sobre fons blanc de Barcelona. El primer grup disposa d'importants sistematitzacions referents als conjunts fabricats a partir del segle XVI (Mesquida, 1998; 2001; 2002). Es diferencia de les altres ceràmiques d'ús comú en la seva decoració, que es basa en una base d'esmalt que cobreix, generalment, tota la peça uniformement i damunt la qual s'aplicaven els dissenys realitzats en blau i en reflex metàl·lic. Dins del grup pertanyent a les produccions valencianes, la decoració blava s'obtenia de l'òxid de cobalt, que s'importava de Venècia. Aquesta fou, durant un llarg període, la ceràmica valenciana més estandarditzada, amb una producció relativament ràpida i econòmica en comparació amb els altres tipus de decoració. Segurament formaven part d'una producció complementària de les decorades amb reflex metàl·lic, molt més fines i, amb tota seguretat molt més cares de produir.

Les produccions valencianes decorades amb blau recuperades a la present intervenció representen l'1, 5 % del conjunt pertanyent a aquesta forquilla cronològica. Es troben decorades amb orles de volutes amb motius vegetals, motius geomètrics, motius vegetals, espirals, volutes, flors, fulles d palma i arcs concèntrics. Els motius centrals acostumen a ser flors combinades amb figures geomètriques, rombes, flors inscrites dins estrelles i retícules amb motius vegetals. Les formes són fonamentalment escudelles, servidores i plats. Hi ha un exemple d'una tapadora (115-06-24-1) profusament decorada, i el cas d'un perfil sencer d'escudella (115-06-4-1) decorat amb un motiu central d'una flor inscrita dins un rombe que es troba a l'interior d'un cercle decorat amb volutes. Té una orla a base de volutes i motius vegetals.

Les ceràmiques decorades amb daurat de fabricació valenciana suposen l'1, 2 % dels materials pertanyents al període. Es tracta d'escudelles i escudelles d'orelletes, plats, servidores i algun exemplar de tapadora amb decoracions basades en motius geomètrics i vegetals. Predominen els casos amb la decoració malmesa. Hi ha un cas de decoració amb blau i daurat, amb motiu central en daurat d'un hexàgon coronat amb puntes i en el qual s'inscriuen una

estrella de 6 puntes una flor de 6 pètals allargats. Hi ha altres exemplars amb motius vegetals, una orla de rombes i motius reticulats.

El grup de les produccions ceràmiques catalanes amb decoració monocolor en blau, també anomenada ceràmica blava de Barcelona, representa 4, 8 % de la ceràmica recuperada adscrita a aquest període. A partir de finals del segle XIV o començaments del XV, la producció estannífera en verd i manganès catalana va ser substituïda progressivament per una altra ceràmica, decorada exclusivament en blau. Aquest canvi estilístic cal relacionar-lo amb la moda imposada per l'important comerç ceràmic valencià que, amb matisos, actuà com a introductor, a Catalunya, d'aquesta antiga tècnica àrab. En relació amb això, es conserven documents d'aquella època que testimonien el trasllat d'artesans valencians a Barcelona. Recolzant la cronologia de les primeres produccions, hi ha la documentació de diverses peces procedents de les voltes de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, construïdes entre el 1406 i 1414.

Pel que fa a les formes, fonamentalment es tracta de plats, plats tallador, escudelles i servidores, amb orles d'alàfies i altres motius epigràfics, registres, motius vegetals i geomètrics. La decoració del centre de les peces es caracteritza pels motius radials, heràldics, florals, esquematitzacions de l'Ave Maria, pseudoepigràfics, vegetals i també hi ha una aparició puntual de la fulla de pi.

En relació amb la ceràmica oxidada a torn, representa el 33, 5 % del conjunt associat amb l'estratigrafia dels segles XV i XVI. Predominen les formes destinades a la cocció i al servei d'aliments, com l'olla, el fogó, el gibrell, el cànir, la tapadora, la cassola, el bol, el plat i la gerra. Relacionada amb el transport i l'emmagatzematge hi ha documentats escadussers fragments de tenalla. D'altra banda, hi ha tan sols un exemplar corresponent amb les formes cossi i greixera. Pràcticament no s'han evidenciat decoracions, que de forma exclusiva es tracta de meandres incisos (en 3 casos) i un sol exemplar amb impressió i incisió de línies perpendiculars tot formant una retícula.

La ceràmica monocroma vidrada de cocció oxidada representa el 33, 5 % de la ceràmica adscrita a aquesta cronologia. Presenta una incidència major aquella

ceràmica amb la cobertura de color marró (amb un 54, 1 % del grup), seguida del vidrat amb color verd (31, 1 %) i del vidrat melat (13 %). El vidrat groc representa només el 0, 4 %. Cal assenyalar una presència del 1, 4 % dels vidrats malmesos. Les formes amb major representativitat han estat aquelles relacionades amb la cocció i el servei, com plats, plats d'ala, servidores, olles, gerres, poals, tapadores, gibrells, cassoles i greixeres. Hi ha tan sols un cas de llumenera, de gerreta i de setrill.

La ceràmica comuna reduïda es troba en un 6, 7 % dels casos relacionats els segles XV i XVI. Presenta un repertori formal més reduït, també com a conseqüència de la seva menor presència: olla, gibrell, tapadora, plat, bol, fogó i un sol cas de bací. Amb aquest tipus de cocció però amb algunes de les seves superfícies vidrades, hi ha el 0, 4 % pertanyent al grup. Hi predomina, com en el període anterior, el vidrat de color verd i tan sols hi havia una vora amb abocador de sitra.

Els metalls es troben representats a través del objectes de bronze i de ferro. Del primer grup s'han recuperat alguns fragments aïllats de sivella i dues plaques amb perforacions de funció no determinada. Els claus de ferro, amb un total de 7, ha estat l'element d'aquest material amb major representació. També hi ha 4 objectes que presenten un alt grau de fragmentació, fet que impedeix definir la seva funció.

El vidre és un grup infrarrepresentat dins aquest interval cronològic, amb 6 fragments informes. El mateix succeeix amb el material constructiu, del qual només hi ha algun fragment aïllat de maó i de teula.

Pel que fa a la fauna, majoritàriament terrestre, suposa un 7, 7 % de tota la fauna recuperada a la present intervenció.

Material d'època moderna (Segles XVII - XVIII)

Pel que fa a la ceràmica d'època moderna recuperada el conjunt és molt homogeni, sobretot les ceràmiques envernissades, que presenten les mateixes formes i decoracions. En relació amb els elements ceràmics que permeten la seva atribució cronològica, segons Telese (1991), pels volts de l'any 1600 la

vaixella es caracteritza fonamentalment per les decoracions en blau d'orles diverses i la pisa daurada amb la tècnica del pinzell-pinta. El primer grup representa tan sols el 0,5 %, que es caracteritza per la presència del motiu de l'ull creuat, el doble arc amb punt, motius vegetals com la figueta, i les orles de la "S" i de la pinça. Aquesta decoració apareix fonamentalment a plats i escudelles.

La pisa daurada amb decoració de pinzell-pinta suposa el 2,1 % de la ceràmica atribuïda al període. Es localitza exclusivament a plats i escudelles. Cal assenyalar que presenta un alt índex amb la decoració malmesa. Aquesta tècnica apareix amb altres motius, fonamentalment amb retícules, escriptura cífica, cadenetes, ziga-zagues i motius vegetals i geomètrics. Assenyaem la presència d'un exemplar amb motiu central d'una estrella de 6 puntes inscrita dins una flor.

Cal remarcar la presència d'alguns fragments de ceràmica majòlica lligur. Un dels exemplars presenta un motiu antropomorf. La majòlica italiana, es caracteritza sobretot per la decoració basada en la narració històrica que representa escenes amb figures extretes de la mitologia antiga, i també de la història de la Bíblia. El seu moment de màxima producció se situa des de finals del segle XV i perdura durant tot el segle XVI. Malgrat la seva cronologia quelcom anterior, hem d'assenyalar que apareix com a material residual i acompanyat de ceràmica blava de producció catalana.

Pertanyents al segle XVII ple destaquem la ceràmica blava catalana. Les formes més abundants en aquest tipus de ceràmica són plats, servidors, escudelles i escudelles d'orelletes. Tradicionalment situats a la primera meitat del segle XVII hi ha el grup constituït per l'orla de la ditada (19 fragments adscrits al període) i el de la corbata (amb una presència molt puntual de 3 fragments tan sols). També s'han localitzat exemples propis de la segona meitat i finals d'aquest segle, com el motiu de la botifarra (2 casos), les faixes i cintes (5 fragments), la ceràmica de Poblet (15 elements amb l'orla F de Telesse).

Del segle XVIII hi ha la ceràmica blava amb decoració d'Influència Francesa (13 casos), realitzada fonamentalment en tasses, plats i servidors. La decoració es basa en meandres combinats amb punts, floretes i arcs amb punts.

La diversitat en el repertori formal es pot observar en les ceràmiques envernissades amb predomini d'una cobertura plumbífera transparent, verda o melada, així com també en l'obra aspra de cocció reduïda i oxidant. Amb vidrat en verd, transparent, melat i groc, que representen el 54, 3 % de la ceràmica pertanyent al període, s'han identificat alguns exemples d'atuell per beure i de transport, com els càntirs, els poals (aquests amb una cronologia una mica anterior), les gerres, les gerretes i alguna tenalla de grans dimensions. Relacionats amb el servei d'aliments, hi ha presents fragments de plat, plat d'ala i d'escudella. També s'han localitzat alguns atuell emprats en la bugada, com el gibrell i el cossi. Dins el grup de la ceràmica de cuina s'han documentat olles, cassoles i greixeres, amb vidrat transparent sobretot. Lligada a l'ús de l'olla, se n'han recuperat nombrosos fragments de tapadora que mostren una àmplia varietat tant en mides com en cuites i vidriats. A diferència del repertori formal d'època medieval, en aquest moment es generalitza l'ús de l'escalfeta, el test i s'observa una major presència del bací. Com és habitual en aquesta forquilla cronològica, predomina el vidrat transparent (64, 8 %), seguit pel de color verd (21 %) i el melat (12, 5 %). La cobertura amb color groc, menys utilitzada, representa només l'1, 6 %.

La ceràmica popular de cocció oxidant es troba representada en un 13, 3 % del material atribuït al període. Les formes predominants es troben relacionades amb la cocció d'aliments, com l'olla, la cassola i les tapadores, i en menor proporció els fogons i algun cas de reixa de fogó. Assenyalen la presència d'alguns casos que presenten sutge a la cara externa. També s'han documentat altres formes vinculades amb el servei de taula i amb el transport, com gibrell, el bol, la gerra, el bací i la tenalla. Les decoracions consisteixen en l'aplicació de cordons amb impressions, incisió de meandres i de línies, que acostumen a ser perpendiculars a la vora dels recipients. Cal afegir el reaprofitament de material constructiu per a l'elaboració de discs tapadors

(elaborats majoritàriament a partir de fragments de maons) i la presència d'una figura antropomorfa, que es tracta d'una probable representació de la verge amb el nen.

Pel que fa a la ceràmica de coccio reduïda, suposa el 8,6 % del material pertanyent als segles XVII i XVIII. Es tracta fonamentalment d'olles (28 casos), tapadores (10 exemples, cànirs (5 elements), servidores i gibrells (4 fragments de cada), i de forma més puntual, hi ha algun exemplar de greixera (3 exemples), bací, gerra, escalfeta i cassola (1 fragment respectivament). Les decoracions consisteixen en acanaladures, incisió de línies i meandres i amb aparició d'algunes vores pessigades.

La ceràmica reduïda amb cobertura plumbífera només es troba representada a través de les formes olla, tapadora i morter. Suposa el 0,6 % de la ceràmica del període.

Per últim, com a elements ceràmics, n'assenyalem la presència d'objectes de fireta, que imiten les formes habituals, com les olles o les cassoles.

Dels objectes fabricats amb ferro destaca l'abundància dels claus de secció quadrada (21 exemplars) i 10 artefactes indeterminats, malgrat que 3 fragments d'aquest grup es poden correspondre amb un ganivet. Elaborat amb bronze, l'objecte predominant és la moneda (11 en total), malgrat que el seu precari estat de conservació impedeix una lectura fiable. L'anella s'ha localitzat en 4 ocasions, a més de dues sivelles. Hi ha també 2 casos que no han pogut ser identificats. S'han localitzat un exemplar de boleta, un altre de placa i un possible tap.

El vidre, com en la major part dels estrats evidenciats, és un material poc abundant. Bàsicament hi ha representades les formes copa, ampolla, setrill i un tap. S'han localitzat 2 nanses i 65 fragments informes.

La fauna, majoritàriament d'origen terrestre, suposa el 25 %. Únicament s'han evidenciat 5 fragments de malacofauna, probablement corresponents a l'espècie *Glycimeris glycimeris*, malgrat que l'alt grau de deshidratació de les peces impedeix la seva identificació exacta.

Materials contemporanis

Pertanyents a finals del segle XVIII i als segles XIX i XX es varen localitzar ceràmiques blaves catalanes decorades amb els motius de la cirereta i de l'arracada. Representen tan sols l'1 % de la ceràmica pertanyent a la seqüència estratigràfica d'aquest moment.

Els elements amb l'esmentada decoració apareixen associats amb ceràmiques de cocció oxidada, que suposen un 15 % del conjunt adscrit al període. El repertori formal és constituït fonamentalment per olles, plats i tapadores. També es troben presents, malgrat que amb pocs exemplars, tenalles, cassoles, fogons, servidores i un cas de tassa i un altre de catúfol.

La ceràmica de cocció oxidant amb cobertura plumbífera ha estat el grup més nombrós, amb una presència del 60, 2 %. Com és habitual, el vidrat transparent és el grup amb major representació, amb un 37 %, seguit del color verd, amb un 9, 6 %, el color melat, amb un 4, 7 % i el groc, amb tan sols el 0, 2 % del grup pertanyent a aquesta cronologia. L'alt grau de fragmentació de les peces (un 68, 5 %) ha impedit definir la forma a la qual pertanyien molts dels elements recollits. La forma plat és la més representada dins aquest grup, amb un 8, 8 %, seguida de l'olla (amb un 6, 1 %) i les gerretes (4, 8 %). També hi són presents

Cal remarcar, no obstant, que a diferència dels períodes anteriors, dins aquest grup apareixen, sobre el fons marró, diverses decoracions realitzades amb pinzellades en groc, verd, negre o fins i tot de color taronja. Aquest grup suposa un 2 % de la ceràmica envernissada corresponent amb el període. També s'han documentat altres ceràmiques amb decoracions de gotes en marró o verd, sobre envernissats de color groc (1, 3 %). Aquests darrers es troben documentats a partir de finals del segle XVIII. Del repertori formal en destaquem gibrells, plats i servidores.

Amb una menor freqüència assenyalen la presència de decoracions amb jaspiats en groc o marró. Aquesta tècnica decorativa consisteix en barrejar argiles de colors diferents, generalment amb matisos marró, beix, ataronjat i blanc crema fins obtenir un aspecte de marbre amb vetes. En general, es considera les darreries del segle XVIII per a l'aparició d'aquesta tècnica i perdura fins ben entrat el segle XX. En la present intervenció hem recuperat bàsicament plats i algun fragment informe.

Un dels elements més característics d'aquesta fase és la ceràmica anomenada de dol. Santanach (2003) recomana la utilització de l'expressió "copies d'a taches noires"², o "sèries de taques negres". Tenen origen a Albisola (golf de Gènova), entre 1721 i 1810, tot i que ja es devia fer a la primera meitat del segle XVIII (per les troballes al castell de Priamar, Savona, Ligúria). Als voltants del tercer decenni del segle XVIII apareix un nou tipus de ceràmica de caràcter popular. Aquest nou tipus de terrissa es decorava lliurement amb un pinzell impregnat en manganès. No obstant, aquesta pintura era enriquida amb òxid de ferro, raó per la qual prenia un color marró, en virtut del qual les taques es tornaven quasi negres. La producció assolí 25 milions de peces anuals. Aquest fou un producte molt popular, barat i profusament acceptat per les classes socials més modestes, fet que afavorí la seva exportació fins i tot a Amèrica i Canadà. El gran èxit local va provocar que aquest objecte es constituís com la troballa més generalitzada de totes les excavacions a la Ligúria.

La imposició de fortes exaccions per part de França i Espanya generà una important crisi d'aquesta producció terrissera. Els fabricants estaven obligats a complir un acord que establia el número màxim de coccions anuals, fet que va reduir la producció aproximadament a la meitat.

Posteriorment, a la primera del segle XIX, es fabriquen les primeres imitacions. Als Països Catalans les decoracions són de ratlles negres sobre vermell. Es pensa que les imitacions possiblement són de Piera i Blanes. En la present intervenció s'ha localitzat un 2, 4 % del envernissats relacionats amb aquesta

² Aquest terme fou emprat per l'Administració d'Estadística del Departament de Montenotte a través del prefecte Chabrol de Volvic.

forquilla cronològica. La forma més abundant ha estat el plat. Per les característiques de la pasta (poc depurada i amb una notable presència de desgreixants) i les imperfeccions del vernís, podem afirmar que la major part del conjunt recuperat és constituït per imitacions produïdes a Catalunya.

Per últim, com a elements ceràmics, n'assenyalem la presència d'objectes de fireta, que imiten les formes habituals, com les olles. Remarquem l'aparició d'un objecte possiblement de fireta que no ha estat identificat amb cap forma coneguda (115-06-338-2). Dins la categoria de materials ceràmics, cal esmentar la notable presència de fòtils (115-06-270-1; 115-06-270-2; de secció piramidal i cilíndrica, respectivament), que es poden relacionar amb processos industrials potser duts a terme relativament a prop del lloc on varen aparèixer. Pertanyents a aquest grup també han aparegut alguns exemplars de tres peus de terrisser, dues figures antropomorfes, una figura zoomorfa (possiblement és al representació d'un bou), alguns taps i una pipa profusament decorada amb motius vegetals.

Del material constructiu recuperat en destaquem una rajola decorada en blau sobre fons blanc de motius florals i geomètrics amb la tècnica de la trepa³ atribuïble als segles XVII i XVIII. També hi ha una rajola polícroma amb motiu d'una flor en groc i blau⁴. La seva producció es pot situar durant els segles XVIII i XIX. Amb aquesta mateixa cronologia hi ha dos exemplars de rajola decorada amb motius florals i geomètrics en color blau⁵.

Els objectes metàl·lics han estat més abundants que en els períodes anteriors. De bronze s'han recuperat 13 monedes il·legibles. Malgrat tot, hi ha una altra moneda de 50 cèntims del 1870 amb l'al·legoria de la República. També s'han observat 3 objectes indeterminats, dos claus de secció quadrada i una anella.

³ És similar a la núm. 9 de la làmina XXV del Butlletí núm. 22 de l'Associació Catalana de la Ceràmica.

⁴ Idèntica a la núm. 2 de la làmina XIV del Butlletí núm. 22 de l'Associació Catalana de la Ceràmica.

⁵ Una d'elles és similar al núm. 23, làmina XXV, i l'altra és similar al núm. 27, làmina XXVIII del Butlletí núm. 22 de l'Associació Catalana de la Ceràmica.

Elaborats en ferro s'han pogut identificar 6 claus, la resta no ha pogut ser identificat el seu precari estat de conservació.

El vidre també es troba representat a través de la forma ampolla, setrill, copa, got, a més de l'aparició d'algun tap.

La fauna, com en els períodes precedents, és d'origen majoritàriament terrestre, i suposa el 21, 2 % del total recuperat.

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació Fotogràfica

11.2. Documentació Planimètrica

LOCALITZACIÓ GEOGRÀFICA

NOM DEL PROJECTE:
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. CODI: 115/06

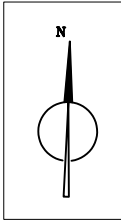
MUNICIPI:
Barcelona

COMARCA:
Barcelonès

PROVÍNCIA:
Barcelona

Escala Numèrica 1:2,500 Escala Gràfica 0 10 20 40 60 80 100 Metres

Carrer de St. Pere Mltjà

Carrer d'en Monec

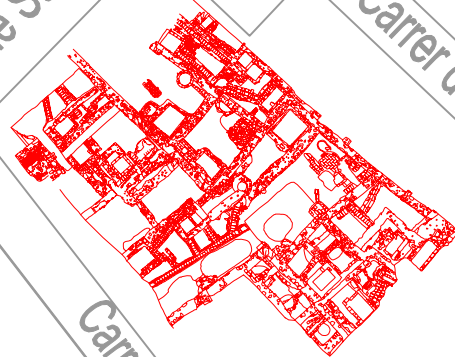
Carrer de St. Pere més Baix

Carrer dels Metges

Carrer Llàstics

Carrer Sèquia

Carrer de Jaume Giralt

/FOMENT/ CIUTAT VELLA/
Institut de Cultura MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT

EXCAVACIÓ: INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. CODI: 115/06

ARQUEÒLEG DIRECTOR: ESTHER MEDINA GUERRERO

PLANIMETRIA: J. Ignacio Jiménez Gordon.

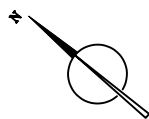
ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA:
1:500
original DIN-A3

NOM: Plànol de Situació

DATA: Maig 2007

FULL: 02

Carrer dels Metges

Carrer de St. Pere Més Baix

Carrer de Jaume Giral

- Segles XIX - XX
- Segles XVII - XVIII
- Segles XV - XVI
- Segles XIII - XIV
- Sabates i rústes

FOMENT / **CIUTAT VELLA**
Institut de Ciències de la Ciutat de Barcelona

EXCAVACIÓ:
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL
CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. CODI: 115/06

ARQUEÒLEG DIRECTOR:
ESTHER MEDINA GUERRERO

PLANIMETRIA:
J. Ignacio Jiménez Gordon.

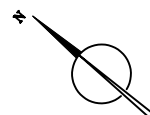
ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA:
1:80
original DIN-A3

NOM:
PLANTA GENERAL

DATA:
Maig 2007

FULL:
03

Carrer dels Metges

Carrer de St. Pere Més Baix

Carrer de Jaume Giralt

— Sabates i rústes
— Parcel·lari medieval

FOMENT / **CIUTAT VELLA**
Institut de Cultura i Museu d'Història de la Ciutat

EXCAVACIÓ: INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL
CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. CODI: 115/06

ARQUEÒLEG DIRECTOR:
ESTHER MEDINA GUERRERO

PLANIMETRIA:
J. Ignacio Jiménez Gordon.

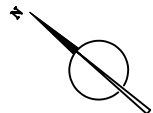
ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA:
1:80
original DIN-A3

NOM:
Època Medieval (S. XIII-XIV)

DATA:
Maig 2007

FULL:
04

Carrer dels Metges

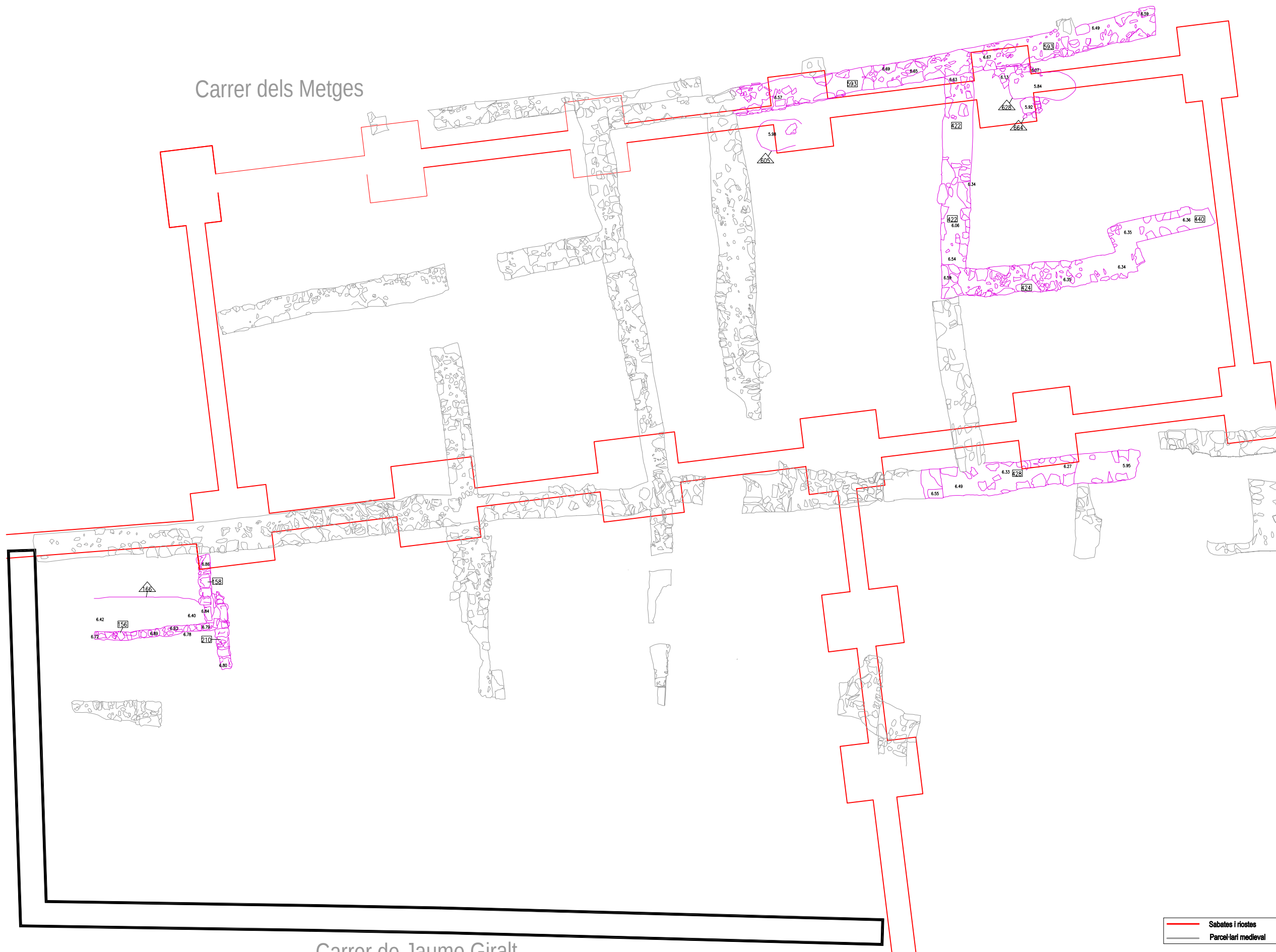
Carrer de St. Pere Més Baix

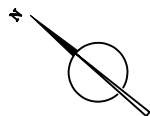
Carrer de Jaume Giral

Sabates i riostes

Carrer de Jaume Giralt

Carrer dels Metges

Carrer de St. Pere Més Baix

Carrer de Jaume Giral

— Sabates i riostes
— Parcel·lari època moderna

FOMENT / **CIUTAT VELLA**
Institut de Cultura / MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT

EXCAVACIÓ:
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL
CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. CODI: 115/06

ARQUEÒLEG DIRECTOR:
ESTHER MEDINA GUERRERO

PLANIMETRIA:
J. Ignacio Jiménez Gordon.

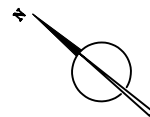
ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA:
1:80
original DIN-A3

NOM:
Època Moderna (XVII - XVIII)

DATA:
Gener 2007

FULL:
07

Carrer dels Metges

Carrer de St. Pere Més Baix

Carrer de Jaume Giralt

— Sabates i rústes
— Limit d'excavació

FOMENT / **CIUTAT VELLA**
Institut de Cultura i Museu d'Història de la Ciutat

EXCAVACIÓ: INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL
CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. CODI: 115/06

ARQUEÒLEG DIRECTOR:
ESTHER MEDINA GUERRERO

PLANNIMETRIA:
J. Ignacio Jiménez Gordon.

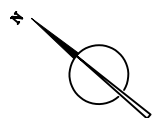
ESCALA NUMÉRICA I GRÀFICA:
1:80
Original DIN-A3

NOM:
Època Contemporània (S.XIX-XX)

DATA:
Maig 2007

FULL:
08

Carrer dels Metges

Carrer de St. Pere Més Baix

Carrer de Jaume Giralt

Seccions

Sabates i rostes

FOMENT CIUTAT VELLA / Institut de Cultura i Museu d'Història de la Ciutat

EXCAVACIÓ: INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL CARRER DE SANT PERE MÉS BAIX. COD: 115/06

ARQUEÒLEG DIRECTOR: ESTHER MEDINA GUERRERO

ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA: 1:80 Original DIN-A3

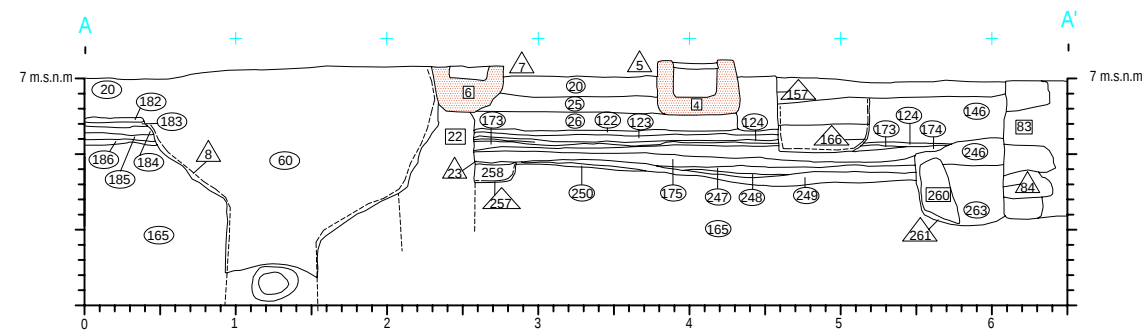

NOM: PLANTA GENERAL

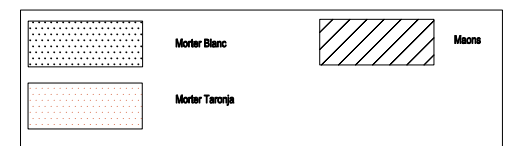
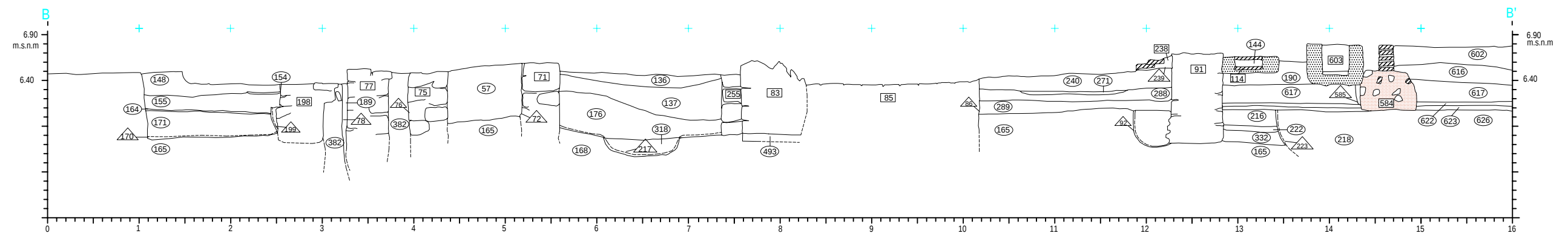
DATA: Gener 2007

FULL: 09

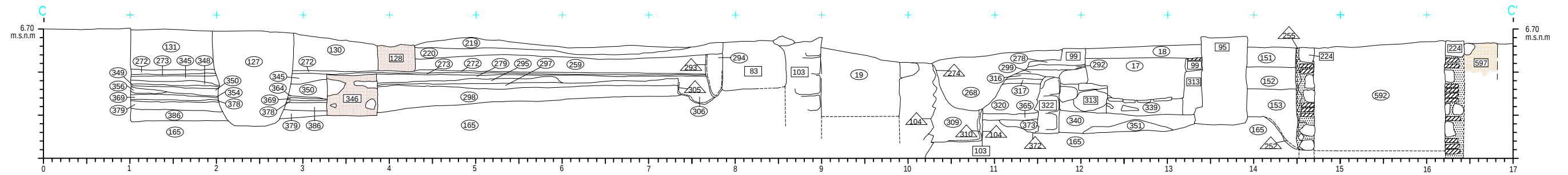
Secció A - A'

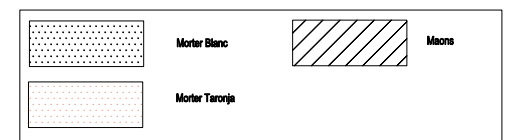
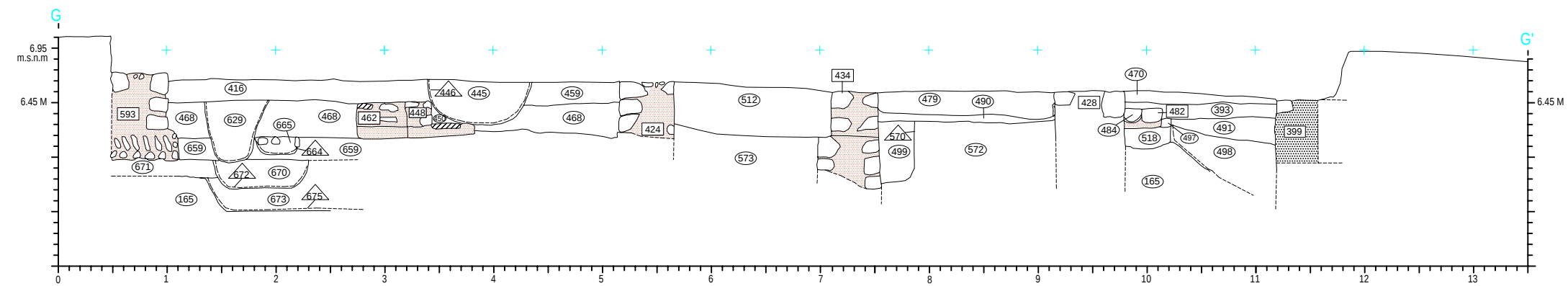
Secció B - B'

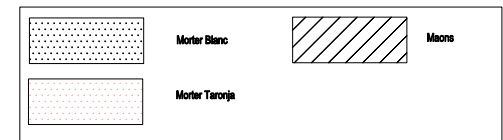
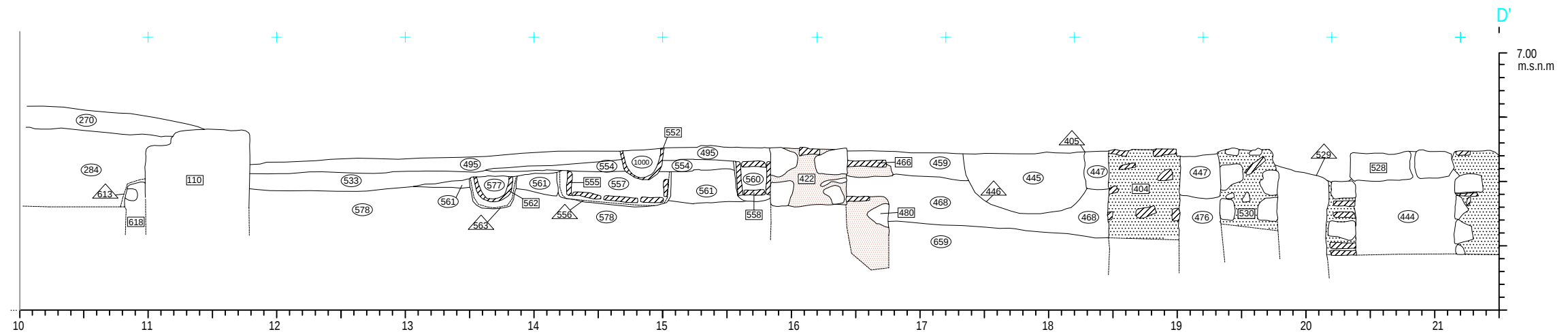
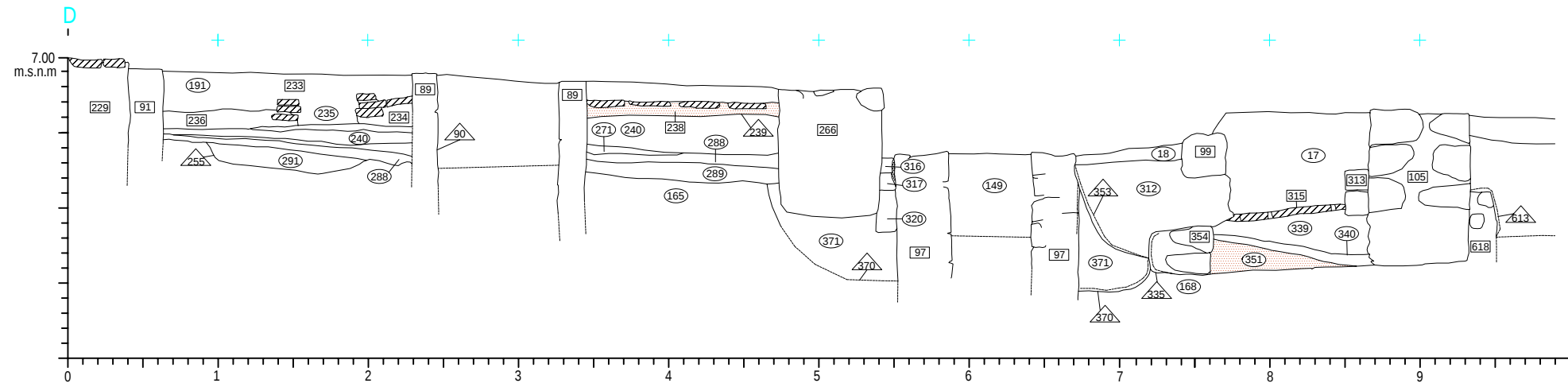
Secció C - C'

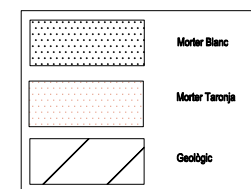
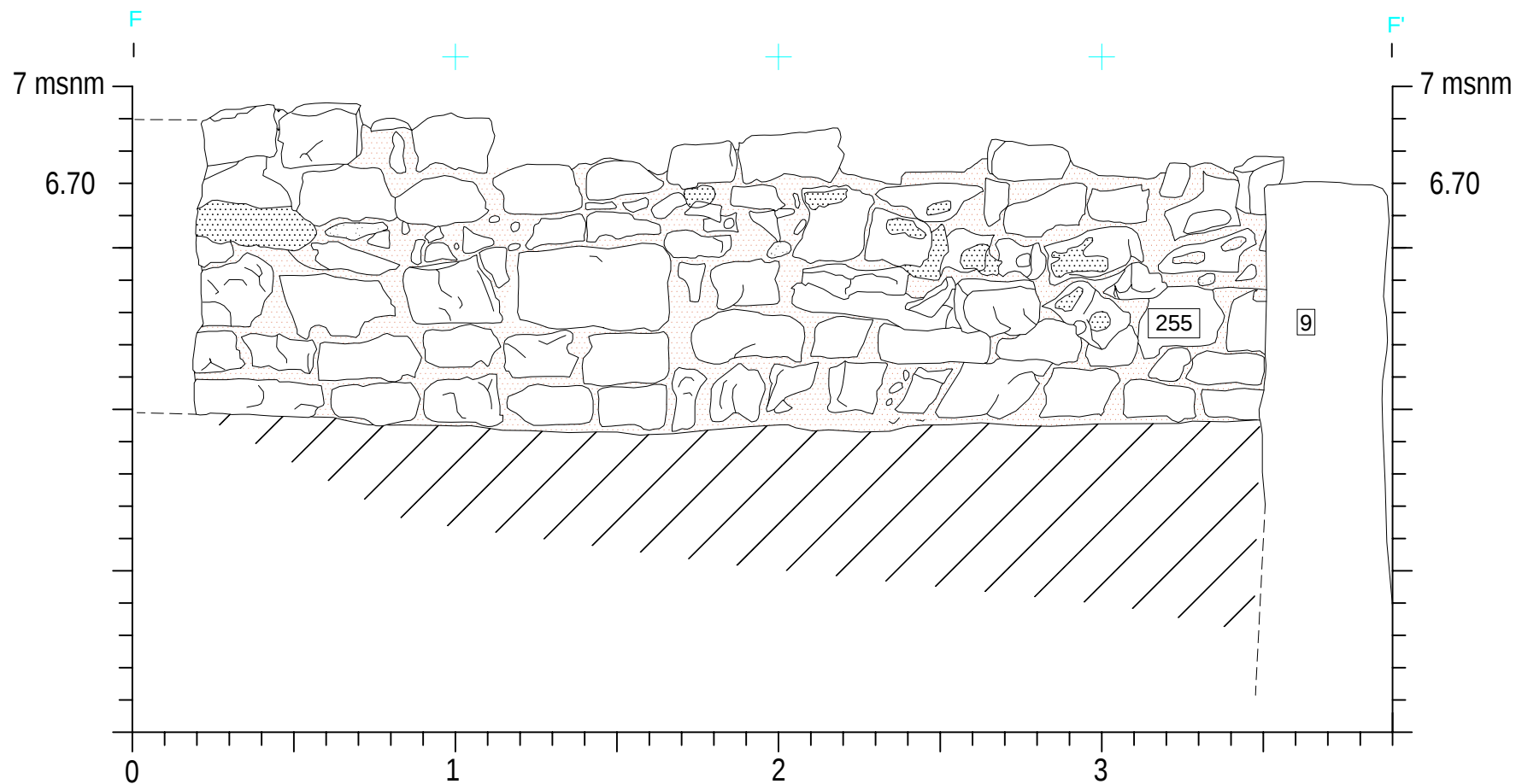
Secció G - G'

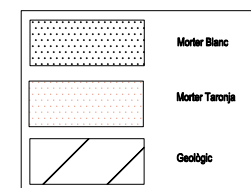
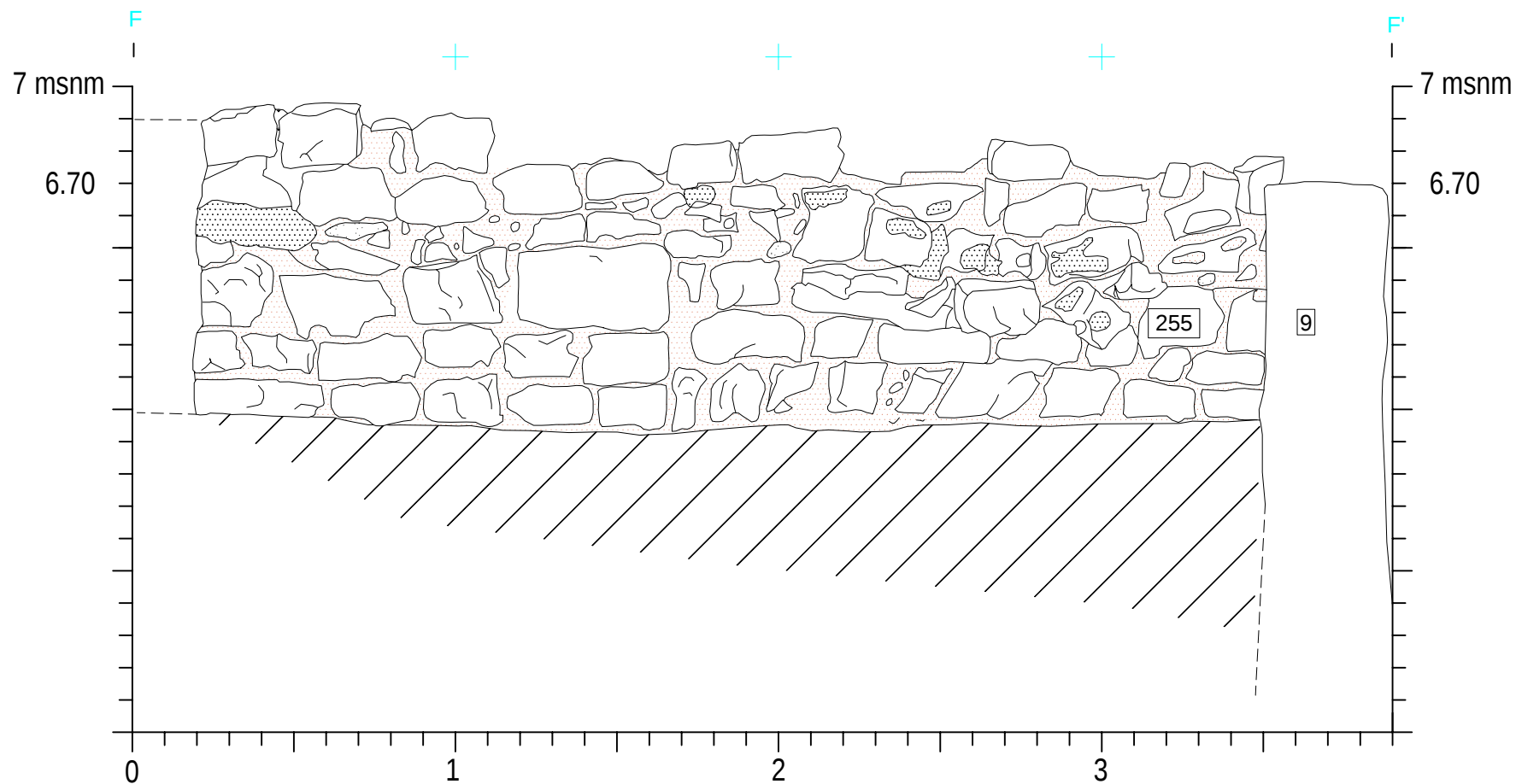
Secció D - D'

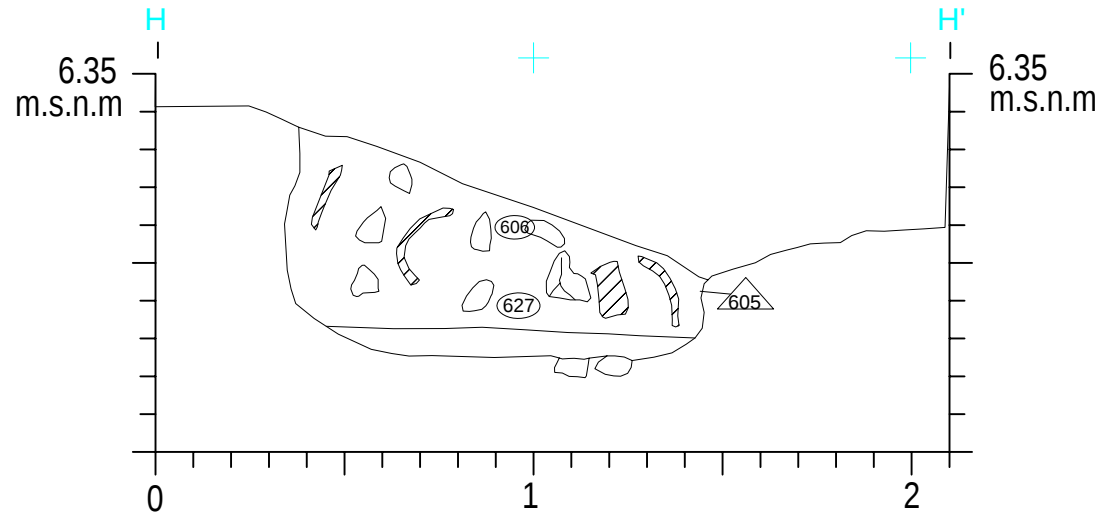
Alçat F - F'

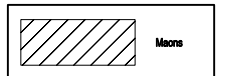
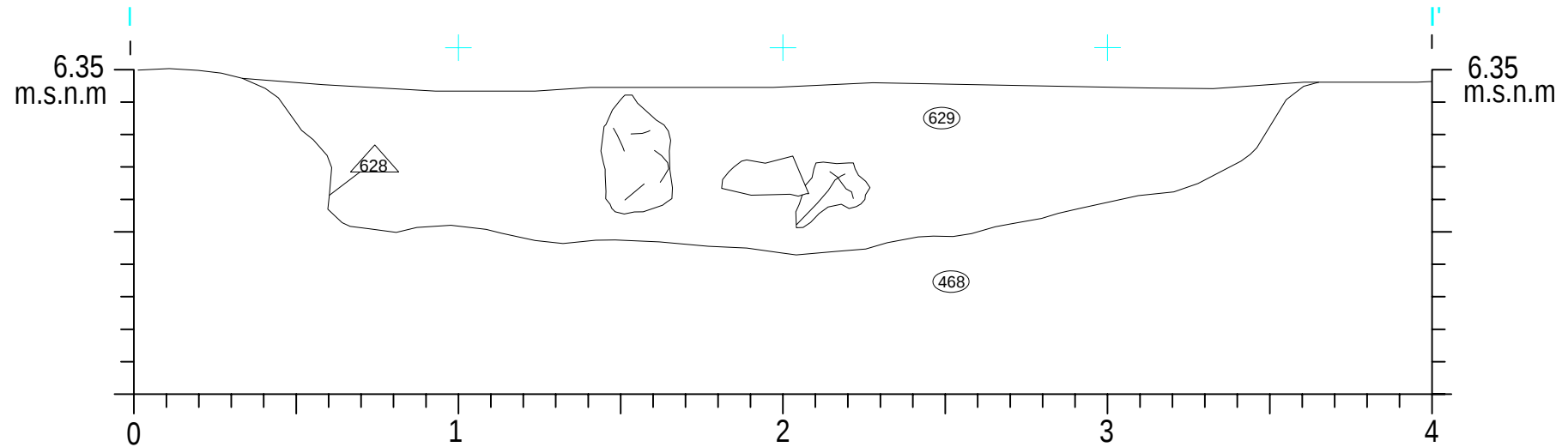
Alçat F - F'

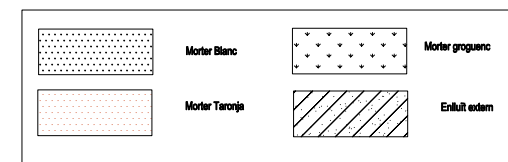
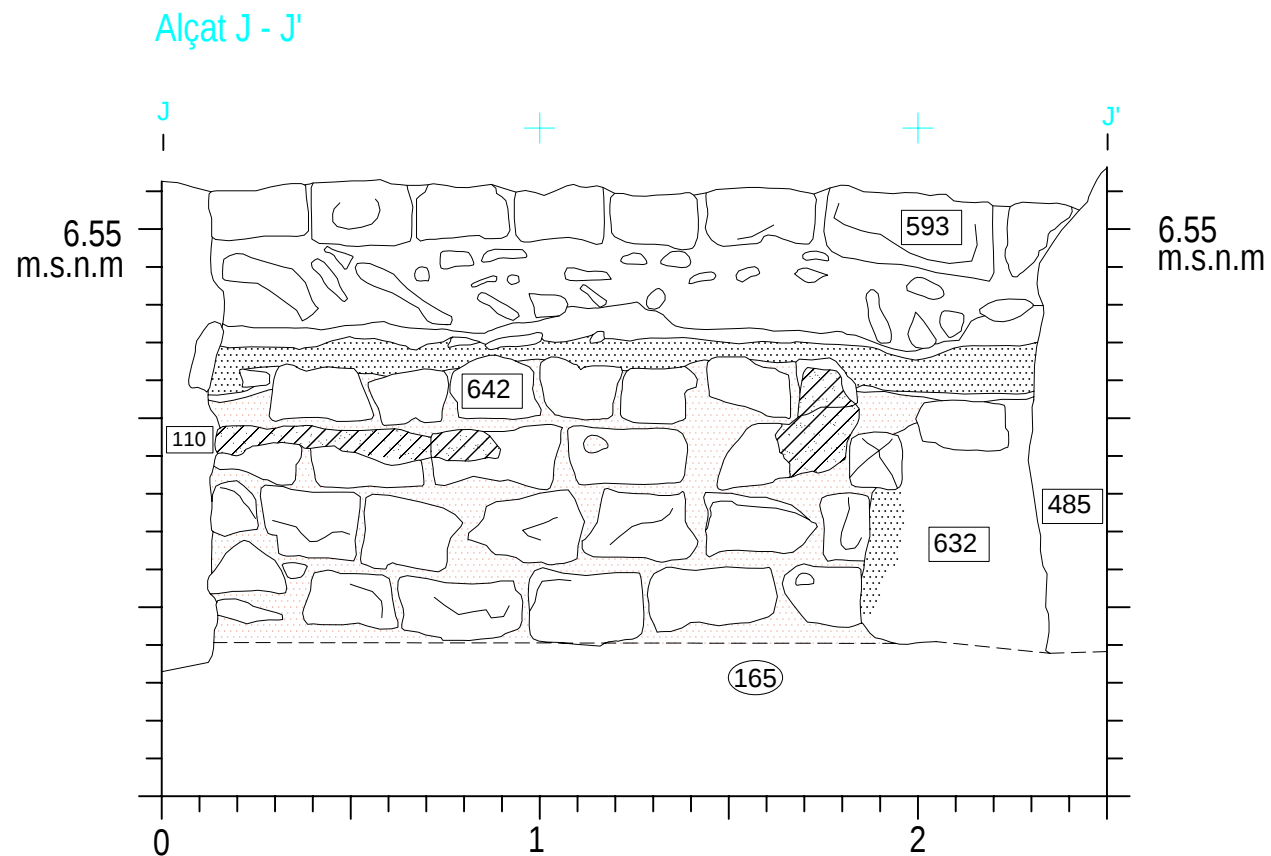

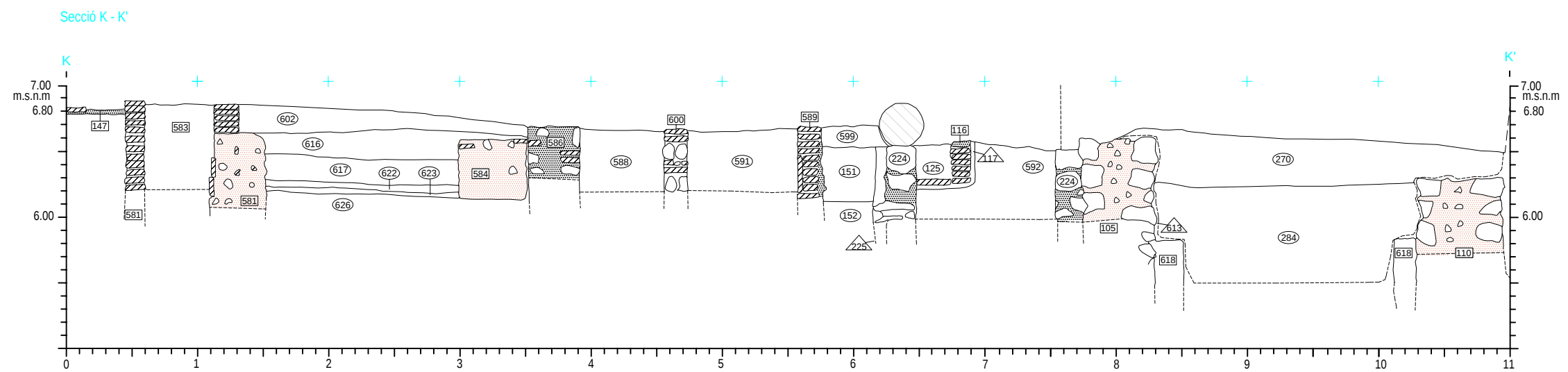
Secció H - H'

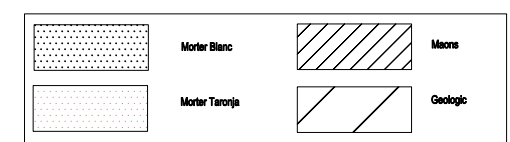
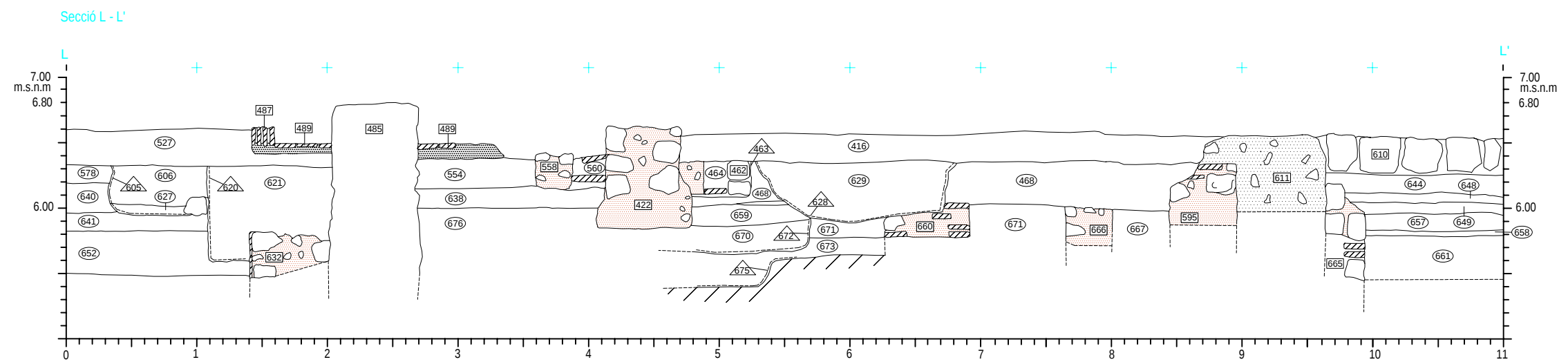
Secció I - I'

	Morter Blanc		Maons
	Morter Taronja		Servei Modern

Secció M - M'

